

תל' חלון הנעל חלון הנעל מכל מקום אס' כן למר' נאמר
והצ'ת'ג'ע'לו פ'רט'ל'ג'ד'ול שאין יכול ל'ל'ך בו וק'ט'ש'ן שאין ח'ופ'ה
את ר'וב הר'ג'ל' ושאין לו'ע'ק'כ' שח'ל'יצ'תו פ'ס'ול'ה ה'י'א' מע'ל
ר'ג'לו' נאמר כאן ר'ג'לו' ונאמר לה'ל' ר'ג'לו' מ'ר'ל' לה'ל' י'מ'נ'ית א'ף
כ'אן י'מ'נ'ית' מ'י'כ'ן' א'מ'רו מ'ן האר'כ'ו'כ'ה ולמ'ט'ה ח'ל'יצ'תו כ'ש'יר'ה'
ו'יר'ק'ה כ'פ'נ'יו' י'כ'ול ב'פ'נ'יו ת'ל' ל'ע'י'נ'י ה'ז'ק'י'נ'ים ר'וק הנד'ר'ה ל'ע'י'נ'י
ה'ז'ק'י'נ'ים' מ'י'כ'ן' א'מ'רו ח'ל'יצ'ת' ור'ק'ק'ה ור'ל' ח'ל'יצ'ת' ח'ל'יצ'ת'ה
כ'ש'יר'ה' ק'ר'את'ה ור'ק'ק'ה ור'ל' ח'ל'יצ'ת' ח'ל'יצ'ת'ה פ'ס'ול'ה' ור'ל' ח'ל'יצ'ת'
וה'ק'ר'את'ה א'כ'ל ל'א' ר'ק'ק'ה ר'כ'י א'ל'ע'ז'ר א'ומ'ר ח'ל'יצ'ת'ה פ'ס'ול'ה'
ו'ר'כ'י ע'ק'י'ב'א א'ומ'ר ח'ל'יצ'ת'ה כ'ש'יר'ה' ו'ע'נ'ת'ה ונא'מ'ר'ה' נא'מ'ר'ה'
כ'אן ע'כ'י'ה ונא'מ'ר'ה' לה'ל' ע'כ'י'ה מ'ה ע'כ'י'ה הא'מ'ור' לה'ל' כ'ל'ש'ון
ה'ק'ד'ו'ש א'ף ע'כ'י'ה הא'מ'ור'ה' כ'אן כ'ל'ש'ון ה'ק'ד'ו'ש' כ'כ'ה י'ע'ש'ה ל'א'י'ש
א'ש'ר ל'א' י'כ'נ'ר את ב'ית א'ח'יו' ר'כ'י א'ל'ע'ז'ר א'ומ'ר א'ש'ר ל'א'
ב'נ'ת' ור'ל' ע'ת'יד ל'כ'נ'ת' ר'כ'י י'ת'ש'ו'ע' א'ומ'ר כ'כ'ה י'ע'ש'ה ב'ד'כ'ר
ש'מ'ע'ש'ה מ'ע'כ'ב' א'מ'ר לו ר'כ'י ע'ק'י'ב'א מ'ש'ט'ר'א'י'ה' כ'כ'ה י'ע'ש'ה
ל'א'י'ש ד'כ'ר ש'ה'וא מ'ע'ש'ר כ'א'י'ש' ונ'ק'ר'א' ש'מו ב'י'ש'ר'א'ל' ר'כ'י
י'ש'מ'ע'א'ל' א'ומ'ר ח'ל'יצ'ת' מ'ע'כ'ב'ת ור'ק'י'ק'ה מ'ע'כ'ב'ת' ב'י'ש'ר'א'ל'
נא'מ'ר כ'אן ב'י'ש'ר'א'ל' ונא'מ'ר לה'ל' ב'י'ש'ר'א'ל' מ'ה ב'י'ש'ר'א'ל' הא'מ'ור
ל'ה'ל' פ'ר'ט' ל'ב'ית ד'ין א'ף ב'י'ש'ר'א'ל' הא'מ'ור כ'אן פ'ר'ט' ל'ב'ית ד'ין
ש'ל ג'ר'י'ם' ב'ית ח'ל'ון ה'נ'ע'ל' מ'צ'ו'ר' ב'י'ו'י'נ'ים ור'ל' מ'צ'ו'ר'
ב'ת'ל'מ'י'ד'ים' ר'כ'י י'ה'ו'ד'ה א'ומ'ר מ'צ'ו'ר' ע'ל כ'ל ה'ע'ו'מ'ד'ים ש'ם ל'ומ'ר
ח'ל'ון ח'ל'ון ח'ל'ון ה'נ'ע'ל' א'מ'ר ל' י'ה'ו'ד'ה פ'ע'ם א'ח'ת ה'י'י'נו י'ו'ש'ב'ין
ל'פ'נ'י ר'כ'י ש'מ'ע'ון ונא'מ'ר ל'נו ע'נו כ'ול'כ'ם א'מ'רו ח'ל'ון ח'ל'ון ח'ל'ון
ה'נ'ע'ל' ס'ל'יק פ'י'ס'ק'א'

כי

י'נ'צ'ו א'נ'ש'ים' א'ין ש'ל'ום י'צ'א' מ'ת'ו'ך מ'צ'ו'ת' וכן ה'ו'א' א'ומ'ר ו'י'ח'י ר'כ'י ב'ין ר'וע'י' מ'ק'נ'ה א'כ'ר'ם
ו'ב'ין ר'וע'י' מ'ק'נ'ת' ל'וט' מ'י ג'ר'ם' ל'ר'וט' ש'י'פ'ר'וש' מ'א'ת'ו' צ'ר'יק
ה'וי' א'ומ'ר מ'ר'י'ב'ה וכן ה'וא' א'ומ'ר ו'ע'מ'ד'ו' ש'נ'י הא'נ'ש'ים א'ש'ר ר'ה'ם
ה'ר'י'ב' מ'י ג'ר'ם' ל'ו'ה ל'ל'ק'ו'ת ה'וי' א'ומ'ר זו מ'ר'י'ב'ה' א'נ'ש'ים' א'ין
ל'י א'ל'א' א'נ'ש'ים' א'י'ש ע'ם א'ש'ה ו'א'ש'ה ע'ם א'י'ש מ'נ'י'ן ת'ל' י'ח'ד'יו
מ'כ'ל מ'ק'ום' א'י'ש ו'א'ח'יו פ'ר'ט' ל'ע'כ'ד' שאין ל'ה'ם א'ח'ו'ה' וק'ר'ב'ה'
א'ש'ת' ה'א'ח'ד' א'ש'ת' א'י'ש ור'ל' א'ש'ת' ש'ל'י'ח ב'ית ד'ין' ל'ה'צ'יל את
א'ש'ה' ר'כ'י א'ומ'ר ל'פ'י ש'מ'צ'י'נו ש'י'ש מ'ז'ק'ים כ'ת'ו'ר'ה ש'ע'ש'ר' ב'ה'ם
ש'א'ין מ'ת'כ'ו'ן כ'מ'ת'כ'ו'ן' י'כ'ול א'ף כ'אן כ'ן ת'ל' מ'כ'ו'ש'יו א'ין ל'י
א'ל'א' מ'כ'ו'ש'יו' מ'נ'י'ן ל'ר'כ'ו'ת ד'כ'ר ש'י'ש כ'ו' ס'כ'נ'ה ת'ל' ו'ה'ח'י'ק'ה
מ'כ'ל מ'ק'ום' ס'ל'יק פ'י'ס'ק'א'

וקצותה

את כ'פ'ה מ'ל'מ' ש'א'ת'ה ח'י'י'ב' לה'צ'יל'ה מ'נ'י'ן ש'א'ם
א'ין א'ת'ר' י'כ'ול לה'צ'יל'ה כ'כ'פ'ה ה'צ'יל'ה ב'נ'פ'ש'ה
ת'ל' ל'א'ת'ח'ו'ס ע'י'נ'י'ך' ר' י'ה'ו'ד'ה א'ומ'ר ב'א'מ'ר כ'אן ל'ה' ת'ח'ו'ס ונא'מ'ר
ל'ה'ל' ל'א' ת'ח'ו'ס מ'ה לה'ל'ן מ'מ'ון א'ף כ'אן מ'מ'ון' ס'ל'יק פ'י'ס'ק'א'
ל'א' י'ה'י'ה ל'ך כ'כ'י'ס'ך א'כ'ן ו'א'כ'ן' י'כ'ול ל'א' י'ע'ש'ה ל'י'ש'ר'א'ל'
ח'צ'י ל'י'ש'ר'א'ל' ור'כ'י'ו' ל'י'ש'ר'א'ל' ת'ל' ג'ד'ו'ל'ה וק'ט'נ'ה' ג'ד'ו'ל'ה'
ש'ח'ד'א' מ'כ'ח'ש'ת את ה'ק'ט'נ'ה ל'א' י'ה'י'ר'א' נו'ט'ל' ב'ג'ד'ו'ל'ה' ו'מ'ח'ז'יר
ב'ק'ט'נ'ה' ר'כ'י ע'ק'י'ב'א א'ומ'ר מ'נ'י'ן ש'ל'א' י'ע'ש'ה ס'א'ה פ'ח'ו'ת מ'ש'ק'ל'
ו'ל'א' ד'י'נ'ר פ'ח'ו'ת מ'ש'ט'ר'ע'י'ק'א' ת'ל' ו'י'ה'י'ה ל'ך' ר'כ'י י'ו'ס'י' ב'ר'כ'י א'ומ'ר
א'ס ק'י'מ'ת' ה'רי ה'וא ב'ל'א י'ה'י'ה ל'ך ל'א' י'ח'י'ר'ת' ל'ך כ'נ'י'ת'ך א'י'פ'ר'
ו'א'י'פ'ה' י'כ'ול ל'א' י'ע'ש'ה ק'כ' ת'ר'ק'כ' ח'צ'י'ת' ת'ר'ק'כ' ור'כ'י'ו' ת'ר'ק'כ' ת'ל'
ג'ד'ו'ל'ה' וק'ט'נ'ה' ג'ד'ו'ל'ה' ש'ח'ד'א' מ'כ'ח'ש'ת את ה'ק'ט'נ'ה' ש'ל'א' י'ח'י'ר'ת'
נו'ט'ל' ב'ג'ד'ו'ל'ה' ו'מ'ח'ז'יר ב'ק'ט'נ'ה' ר'כ'י א'ל'ע'ז'ר א'ומ'ר מ'נ'י'ן ש'ל'א'
י'ע'ש'ה א'ר'ם מ'ד'ת ב'ת א'ר'כ'ע'ת ק'כ'ים ל'ה'י'ו'ת מ'ו'ד'ר כ'ה ל'ת'ו'ך ב'יתו
ת'ל' ל'א' י'ח'י'ר'ת' ל'ך' מ'נ'י'ן ש'ל'א' י'ע'י'ן ב'מ'ק'ום ש'מ'כ'ר'ע'ים ו'ל'א'
י'כ'ר'ע'י' ב'מ'ק'ום ש'מ'ע'י'נ'ים ת'ל' ל'א' י'ה'י'ה ל'ך' א'כ'ן ש'ל'י'מ'ה ו'צ'ד'ק'
מ'נ'י'ן ש'א'ם א'מ'ר ה'ר'י'נ'י מ'ע'י'ן ב'מ'ק'ום ש'מ'כ'ר'ע'ים' או ה'ר'י א'ני

מ'כ'ר'ע'י' ב'מ'ק'ום ש'מ'ע'י'נ'ים ל'פ'ח'ו'ת מ'ן ה'ד'מ'ים או ל'ה'ו'ס'י'ף ע'ל'
ה'ד'מ'ים מ'נ'י'ן ש'א'ין ש'ו'מ'ע'ים לו ת'ל' ו'צ'ד'ק' י'ה'י'ה ל'ך' מ'נ'י'ן ש'ל'א'
י'ג'ד'ו'ש ב'מ'ק'ום ש'מ'ו'ח'ק'ים ל'פ'ח'ו'ת ל'י'מ'ן ה'ד'מ'ים או ה'ר'י'נ'י' ג'ו'ר'ש'
ב'מ'ק'ום ש'מ'ו'ח'ק'ים ל'ה'ו'ס'י'ף לו ע'ל' ה'ד'מ'ים ש'א'ין ש'ו'מ'ע'ים לו
ת'ל' ו'צ'ד'ק' י'ה'י'ה ל'ך' מ'נ'י'ן א'נ'ד'ר'י'מ'ים ע'ל ה'מ'י'ד'ו'ת' מ'י'כ'ן א'מ'רו
ה'ס'י'ט'ון מ'ק'נ'ה את מ'ד'ו'ת'יו א'ח'ת ל'ש'ל'ש'ים י'ו'ס' ו'כ'ע'ל ה'כ'ית א'ח'ת
ל'ש'נ'ים ע'ש'ר ח'ו'ד'ש' ר'כ'י א'ל'ע'ז'ר כ'ן ח'נ'י'ה כ'ן ח'ז'ק'י'ה כ'ן ג'ר'ון א'ו'
א'י'פ'ה ל'פ'ר ו'א'י'פ'ר' ל'א'יל ו'א'י'פ'ה ל'כ'כ'ש' מ'י'ד'ת א'י'ל'ים ו'כ'כ'ש'ים
א'ח'ת ה'י'א' א'ל'א' מ'ל'מ'ר ש'א'י'פ'ה ג'ד'ו'ל'ה' ו'א'י'פ'ה ק'ט'נ'ה ק'ר'ו'י'ר'
א'י'פ'ה' ס'ל'יק פ'י'ס'ק'א'

למען

י'א'ר'י'כ'ו'ן י'מ'י'ך' זו א'ח'ת מ'כ'ל מ'צ'ו'ת ש'כ'ת'ו'ר'ה ש'מ'ת'ן
ש'כ'ר'ה ב'צ'י'ו'ה' ו'ה'ר'י ד'ב'ר'ים ק'ל ו'ח'ו'מ'ר ו'מ'ה ג'ו'ר'נ'ת' ו'
ש'א'ין א'ח'ד מ'ן מ'א'ר'ז ב'א'י'ם ב'א'י'סר ה'א'י'ט'ל'ק'י' נא'מ'ר כ'ר' א'ר'י'כ'ו'ת'
י'מ'ים ש'א'ר מ'צ'ו'ת ש'י'ש כ'ה ח'ס'ר'ון כ'י'ס ע'ל א'ח'ת כ'מ'ר ו'כ'מ'ה' כ'י'
ת'ו'ע'כ'ת י'י' י'כ'ול ל'א' י'ה'י'ה ח'י'י'ב ע'ד ש'י'ע'כ'ו'ר את כ'ול'ם ת'ל'מ'ו'ד ל'ו'
כ'ל ע'ו'ש'ה א'ל'ה א'פ'י'לו א'ח'ת מ'ה'ם מ'י'כ'ן א'מ'רו א'ין מ'ע'ר'כ'ים פ'י'רו'ת'
ב'פ'י'רו'ת א'פ'י'לו ה'ר'ש'ים כ'ש'נ'ים א'פ'י'לו ס'א'ה כ'ד'י'נ'ר ו'א'פ'י'לו י'פ'ה'
כ'ד'י'נ'ר ו'ש'ר'י'ס'ית ל'א' י'ע'ר'כ'ם ו'י'מ'כ'ר'ם ס'א'ה כ'ד'י'נ'ר כ'ל ע'ו'ש'ה ע'ו'ל'
ק'ר'ו ח'מ'ש'ה ש'מ'ו'ת ע'ו'ל ש'ט'א'י ב'ש'ו'ק'ן ח'ר'ם ו'ת'ו'ע'כ'ת' ס'ל'יק'
ז'כ'ו'ר' א'ש'ר ע'ש'ה ל'ך ע'מ'ל'ק ז'כ'ו'ר כ'פ'ה ו'א'ל' ת'ש'כ'ה כ'ל'ב' ו'כ'ן'
ה'וא א'ומ'ר ש'מ'ע'ו ע'מ'י י'ג'ז'ו'ן' ב'ד'ר'ך' כ'ש'ע'ת ש'י'ר'ו'פ'י'כ'ם'
ב'צ'א'ת'כ'ם' כ'ש'ע'ת ג'א'ו'ל'ת'כ'ם' א'ש'ר ק'ר'ך ב'ד'ר'ך' א'ין ק'ר'ך א'ל'א'
ג'ז'ו'מ'ן ל'ך' ו'י'ז'נ'ך כ'ך כ'ל ה'נ'ח'ש'ל'ים א'ח'ר'י'ך' מ'ל'כ'ד' ש'ל'א ח'י'ר'
ה'ו'ר'ג' א'ל'א' ב'ני א'ד'ם ש'נ'י'מ'כו מ'ד'ר'כ'י מ'ק'ום' ו'נ'ח'ש'לו מ'ת'ה'ת'
כ'נ'פ'י ה'ב'ק'ים' ו'א'ת'ה ע'י'ף ו'י'נ'ע' ו'ו'ח'ר' כ'ה'כ'י' י'י' א'ל'ה'י'ך ל'ך מ'כ'ל'
א'ו'י'כ'י'ך כ'ס'ס'י'ב' ש'ל'א' ת'א'ע'ז'ר ע'ל'י'ך א'נ'ו'ד'ת' כ'א'ר'ץ' א'ש'ר י'י'
א'ל'ה'י'ך' מ'ה ש'א'ת'ה י'ור'ש את'ה מ'כ'ב'ש' ת'מ'ח'ה את ז'כ'ר ע'מ'ל'ק'
ו'לה'ל'ן ה'וא א'ומ'ר כ'י ס'ח'ה א'מ'ח'ה את ז'כ'ר ע'מ'ל'ק' ו'א'ומ'ר כ'י'ד' ע'ל'
כ'ס' י'ה' מ'ל'ח'מ'ה ל'י' ב'ע'מ'ל'ק מ'ד'ו'ר ד'ו'ר' ס'ל'יק ס'י'ד'ר'א'

פרשת כי תבא

והיה

כ'י ת'כ'ו'א' אל' ה'א'ר'ץ' א'ין ו'ה'י'ה א'ל'א' מ'י'ד' כ'י'
ת'כ'ו'א' אל' ה'א'ר'ץ' ע'ש'ה מ'צ'ו'ה הא'מ'ור'ה כ'ע'י'ן
ש'ב'ש'כ'ר'ת' ת'י'כ'נ'ם ל'א'ר'ץ' א'ש'ר י'י' א'ל'ה'י'ך'
ו'י'ר'ש'ת' ו'י'ש'כ'ת כ'ה' מ'ה ש'ת'י'ר'ש'ת ת'כ'כ'ש' ו'ת'ש'ב' ו'ל'ק'ח'ת מ'ר'א'ש'ית'
כ'ל פ'ר'י ה'א'ד'מ'ה' י'כ'ול כ'ל ה'פ'י'רו'ת כ'ול'ם ח'י'י'ב'ים ב'ב'י'כ'ו'ר'ים ת'ל'
מ'ר'א'ש'ית ו'ל'א' כ'ל ר'א'ש'ית' ו'ע'ד'י'ן א'י'נ'י ו'י'ד'ע' א'י'ז'ה מ'ן ח'י'י'ב' ו'א'י'ז'ה'
מ'י'ן פ'ט'ו'ר ה'ר'י'נ'י ד'ך' נא'מ'ר ה'כ'א ב'י'כ'ו'ר'י' צ'י'כ'ו'ר' ונא'מ'ר ה'כ'א ב'י'כ'ו'ר'י'
י'ח'יד' מ'ר'ת' ב'י'כ'ו'ר'י' צ'י'כ'ו'ר' ש'נא'מ'ר ל'ה'ל'ן מ'ש'ב'ע'ת ה'מ'י'נ'ים' א'ף
ב'י'כ'ו'ר'י' י'ח'יד מ'ש'ב'ע'ת ה'מ'י'נ'ים' ו'מ'ר'ת' ל'ה'ל'ן ח'י'ט'ים' ו'ש'ע'ו'ר'ים א'ף
כ'אן ח'ט'ים' ו'ש'ע'ו'ר'ים' מ'נ'י'ן ל'ר'כ'ו'ת ש'א'ר מ'י'נ'ים ת'ל' ב'י'כ'ו'ר'י'
א'ד'מ'ת'ך' ר'י'ב'ה א'ח'ר ש'ר'י'ב'ה ה'כ'ת'ו'ב מ'י'ע'ט ה'א' א'ין ע'ל'י'ך ל'ד'ו'ן'
א'ל'א' כ'ד'ין ה'ר'א'ש'ו'ן' נא'מ'ר ה'כ'א ב'י'כ'ו'ר'י' י'ח'יד ונא'מ'ר ה'כ'א ב'י'כ'ו'ר'י'
צ'י'כ'ו'ר' מ'ר'ת' ב'י'כ'ו'ר'י' צ'י'כ'ו'ר' מ'ש'ב'ע'ת ה'מ'י'נ'ים' ה'א'מ'ו'ר'ים' ב'ש'כ'ת'
ה'א'ר'ץ' ו'א'י'לו'ה'ם ח'י'ט'ו'ר' ו'ש'ע'ו'ר'ה' ו'נ'פ'ן ו'ת'א'י'נ'ה ו'ר'י'מ'ון א'ר'ץ' י'ת'
ש'מ'ן ו'ד'ב'ש' י'ת'י'ה י'ת' א'נ'ו'ר'י' ד'ב'ש' ז'ה ד'ב'ש' ת'מ'ר' מ'ר'א'ש'ית'
א'פ'י'לו א'ש'כ'ו'ל א'ח'ד ו'א'פ'י'לו ג'ו'ר'נ'ת' א'ח'ת' כ'ל פ'ר'י' פ'ר'י' א'ת'ר'
מ'כ'י'א ב'י'כ'ו'ר'ים' ו'א'ין א'ת'ר' מ'כ'י'א י'ין ו'ש'מ'ן ב'י'כ'ו'ר'ים' ה'א'ר'מ'ה'
פ'ר'ט' ל'ע'ר'י'ס'ים ו'ל'ח'ב'ו'ר'ו'ת ו'ל'ס'י'ק'ר'ק'ו' ו'ל'ג'ז'ו'ן' ש'א'ין מ'כ'י'א' מ'ש'ו'ם'
ש'נא'מ'ר ר'א'ש'ית ב'י'כ'ו'ר'י' א'ד'מ'ת'ך' א'ש'ר ת'כ'י'א מ'א'ר'ע'ך' כ'ל ז'מ'ן'
ש'ה'ם מ'צ'ו'י'ם ע'ל פ'נ'י א'ר'ע'ך' י'כ'ול ש'א'ת'ה ק'ו'ר'א' כ'ל ז'מ'ן ש'א'ת'ר'
מ'כ'י'א

אשר נתת לי' מיכן אמרו האפטרופוס והעכרדו שליו אשה וטומטום ואגדרוגניוס מביאים ואין קורים שאין יכול לומר אשר נתת לי' והנחתו לפני' אהיה והשתחווית לפני' אהיה מלמד שטעונים הכפה שתי פעמים אחת כשעת קריאתה ואחת בשעת השתחווה ושמת' בכל מיני שמחות בכל הטוב וזה השיר אשר נתן לך י' אלהיך ולביתך מלמד שאדם מביא ביכורים מנכסיו אשתו וקורא אתה ונולד והגר אשר בקרבך מיכן אמרו ישראל ממזרים מותרים אבל לא גרים ועבדים משוחררים שאין להם חלק בארץ סליק פיסקא

כי תכלה לעשר יכול בחנוכה נאמר כאן קץ ונאמר להלן קץ מרסקין האמור להלן קץ אף קץ והאמור כאן רגל אימה קץ האמור להלן קץ רגל אף כאן קץ המעות נאמר להלן קץ הסכות ונאמר כאן קץ הסכות תלמוד לומר כי תכלה לעשר רגל שכלכו מעשרות הוי אומר זה פסח מיכן אמרו ערב יום טוב של פסח האחרון של רביעית ושל שביעית הוור כיעור השגר שלישית יכול אף שגר שביעית תהא חייבת במעשר תל בשנה השלישית שנה שהיית במעשר יצאת שגר שביעית שאינה חייבת במעשר יכול שני מעשרות נהוג בה אין לי לא מעשר עני שבו דיבר הכתוב מניין לרבות שאר מעשרות תל מעשר תבואתך ויבה סליק פיסקא

ונחת ללוי לגר ליתום ולאלמנה תן לכל אחד ואחד חלקו ואכלו בשעריך ושבעו תן להם כדי שוכעם מיכן אמרו אין פוחת' לעני בגוון מחצית קב חישים או קב שעורים דברי רבי יהודה רבי אומר דאף קב בשעריך מלמד שאין מוציאים אותו מן הארץ לחצור לארץ אמרו משפחת בית נבטלר הייתה בירושלם ונתנו להם חכמים שש מאות ככרי זהב ולא רצו להוציאם חוץ לירושלם ואמרת בכל לשון לפני' אלהיך זה יורו מעשר כי ערתי הקודש מן הבית זה מעשר שני ונטע דבני וגם נתתי ללוי זה תרומה ותרומת מעשר לגר ליתום ולאלמנה וזה מעשר עני ולקט שכחה ופאה אעפ שאין מעבדים את הווידוי דא מן הבית זו חלה דבר אחר מן הבית כיון שהפרשתו מן הבית אין את בזק לכל דבר ככל מצותך שאם הקד' מעשר ראשון לשיניו אין בכך כלום כאשר ציוותני לא נתתי למי שאינו ראוי לא עברתי במצותיך לא הפרשתי ממין על שאינו מינו לא מן התלש על המחזיר ולא מן המחזיר על התלש ולא מן החדש על הישן ולא מן הישן על החדש ולא שכחתי לא שכחתי מחזיר שמך ולכריך לא אכלתי באוני ממנו הא אם אכלו אינו יכול להתנדות ולא בערתי ממנו בשמא בין שהוא שמא ואני טהור או הוא טהור ואני שמא לא נתתי ממנו למת לא לקדש ממנו ארץ ותכריכים למת דברי רבי אליעזר אמר לו רבי עקיבא אם למת אם לחי אמרו מה תל למת שלא חוללתי אפילו בדבר טהור שמעתי בקול י' אלהי והבאתי לבית הכהונה עשיתי ככל אשר ציוותני שמחתי ושמחתי בו השקיפה ממעון קדשך עשינו מה שגזרתה בנו עשה עמנו מר שהבטחתנו השקיפה ממעון קדשך מן השמים וגוף סליק סידרא

פרשת נצבים

אתם נצבים היום כולכם ויאמר י' אל משה הן קרבו ימיך למות רבי שמעון בן יוחי אומר ברוך

מביא תל ואכלת ושמת' אין קריאתה אלא בשעת שמחת' כשתימצי לומר מעצרת ועד חג מביא וקורא מן חג ועד חנוכה מביא ואינו קורא ר' יהודה בן בתירה אומר מביא וקורא אשר י' אלהיך נותן לך פרט לנוטע בתוך שלו ומכריך בתוך של יחיד או בתוך של רבים והמכריך בתוך של רבים או בתוך של יחיד לתוך שלו והנוטע בתוך שלו והמכריך בתוך שלו ודרך הרבים ודרך היחיד כאמרו הוי זה אינו מביא רבי יהודה אומר כזה מביא מן זה הטעם אינו מביא משום שנאמר בכורי אדמתך עד שיהיו כל הגדולים מאדמתך סליק פיסקא

ושמת בשנת מלמד שטעונים כל' והלכת אל הבקום אשר יבחר י' אלהיך בו זה שילה ובית עולם יוסי ובאת אל הכהן אשר יהיה בימים ההם וזה הוא שאמר רבי יוסי הגלילי ובי עלת על דעתך שתלך אצל כהן שלא היה בימך אלא כהן שהוא כשר וכן הוא אומר אל תאמר מה היה שהימים הראשונים היו טובים מאלה סליק פיסקא

ואמרת אליו שאינך כפוי טובה הגדתי היום פעם אחת אתה קורא בשנה ואין אתה קורא פעמים בשנה כי באתי אל הארץ אשר נשבע י' לאבותיכם פרט לגרים לתת לנו פרט לעבדים רבי שמעון אומר פרט לשבער הירדן שנטלו מעצמם סליק פיסקא

ולקח הכהן הטנא מיד מיכן אמרו העשירי מביאים ביכורים בקלות של כסף ושל זהב ועניים בסלי נצרים של עריכה קלופה וסלים ניתנים לכהנים לזכות מתנה לכהנים מיד מלמד שטעונים תנופה רבי אליעזר בן יעקב אומר והנחתו לפני מוכה י' אלהיך כל זמן שיש לך מוכה יש לך ביכורים וכל זמן שאין לך מוכה אין לך ביכורים מיכן אמרו נגנבאו שאבדו הייב כאחריותם נטמאו בעזרת נופץ ואין קורא סליק פיסקא

וענית ואמרת נאמר כאן ענייה ונאמר להלן ענייה מה להלן כלשון הקודש אף כאן כלשון הקודש מיכן אמרו כל מי שהווא יודע לקרות קורא וכל מי שאינו יודע לקרות מקדים אותו נמנע מלהביא התקינו להיות בקרין את מי שהווא יודע ואת מי שאינו יודע סמכו על המקרא וענית אין ענייה אלא מפ' אחרים ואמרת לפני' אלהיך ארמו אומר אבי מלמד שלא ידעך קב לארם אלא לאונד ומעלה על לבן הארמי כאלו איכור וירד מצרימר מלמד שלא ירד להשתקע לא לגור שם שמא תאמר ירד ליטול כתר מלכות תל ויגר שם יכול באוכלוסין הרבה תל במתי מעט כמה שנאמר בשבעי נפש ירדו אבותיך מצרימה ויהי שם לגוי גדול מלמד שהיו ישראל מצוינים שם וצא את ענינו כמה שב' וראיתן על האבנים ואת עמלינו כמה שנאמר כל הבן הילוד היוארה תשליכוהו וכו' אגדה ר' יהודה היה נותן בהם סימנים דצד ע'ש באח' ויביאו אל הבקום הזה זה בית המקדש או יכול זה ארץ ישראל כשהוא אומ' ויתן לבנות הארץ הזאת הוי אומר זו ארץ ישראל ומה תל ויביאו אל הבקום הוור בשכר ביאתנו אל הבקום הוור ניתן לנו את הארץ הזאת ארץ זבת חלב ודבש נאמר כאן ארץ זבת חלב ודבש ונאמר להלן ארץ זבת חלב ודבש מה להלן ארץ חמשת עממים אף כאן ארץ חמשת עממים מיכן היה רבי יוסי הגלילי אומר אין מביאים ביכורים מעבר לירדן שאינה זבת חלב ודבש ועתה מיד הגה בשמחה הבאתי משלי מראשית כל פרי האדמה מיכן אמרו יורד אדם לתוך שדה ורואה תאנה שביכרה אשכול שביכר ריבון שביכר קושרים אותו בגמי ואמר הוי אילו ביכורים

ברוך דיין האמת שאין עוולה ומשוא פנים לפניו וכן הוא אומר אל תאמינו כדעו ואל תבטחו באלוף כי כל אח עקוב יעקב משיב משר לפני הקנה רכוננו של עולם הואל ואני נפטר ביבסם גורל מן העולם הראיני ארס נאמן שיעמוד על ישראל שיצא ידיוחם לשלום וכן הוא אומר אשר יצא לפניו ואשר יכא לפניו ואומ' ויאמ' אל משה קח לך את יהושע בן נון ואומר אחת לנזקטנה ושדים אין לה ארבע מלכיות משרלות בהם כישראל ואין בהם נכון ואין בהם חכם כימי אהאב מלך ישראל וכימי יהושפט מלך יהודה היו ישראל נפוצים על ההרים כצאן אשר אין להם רועה סליק פיסקא

ויאמר "א משה קח לך את יהושע בן נון נכרתן כמותך קח לך אין לך אלא לקחה לפי שאין חבר נקנר אלא בקשי קשיין מכאן אמרו יקנה אדם חבר לעצמו להיות קונה קורא עמו ושונר עמו ואוכל עמו ושותה עמו וגורל לו סתיו וכן הוא אומ' וחוט המשוש לא כמורה יתקן משיבו רוח הקודש למשה תן לו מתורגמן ליהושע והוא שואל ודורש ומורה כהריות בחיך כשתפטר לא יהו ישראל אומרים לו בחיך רכך לא הייתה מרב ועכשיו אתה מדבר ויש אל שהעמידו מן הארץ והשיבו בין ברכיו והיה משה וישראל מנביהים ראשם לשמוע קול דבריו של יהושע ומהו אומר ברוך יי אשר נתן תורר לישראל על ידי משה רבינו כך דבריו של יהושע רבי נתן אומר משה היה מתעצב בלבו שלא עמד אחד מכניו אמר לו המקום והלא כני אחיך אהרן כאלו הן בניך ואף מי שאני מעמיד על ישראל ילך ויעמוד על פתחו של אלקו' משל למה הרב דומה למלך בשר ודם שהיה לו בן ראוי למלכות נטל המלכו' ממנו ונתנו ביד אוהבו אמר לו אעפ' שנתתי לך גדולה לך ועמוד על פתחו של בני כך אמ' הקנה ליהושע לך ועמוד על פתחו של בני אלקו' והלפני אלקו' הכחן יעמוד באותה שעה נתגבר כוחו של משה והיה מחזק את יהושע לעיני כל ישר שנאמר ויקרא משה ליהושע ויאמר אליו לעיני כל ישראל חזק ואמץ הנה עם שאני מוסר לך עדיין נדיים ועדיין תיכונת הם אל תקפיד עליהם על מר שהם עושים שאף ריבונם לא הקפיד עליהם על מה שעשו שנ' כי נער ישראל ואוהביו רבי נחמיה אומ' אין לי רשות הא יש לי אכניסם בתוך אהלי רועים אשר מר שיהיו דורשים בו מעשר ברכן יוחנן בן זכאי שהיה רוכב על גבי החמור וחיו תלמידים מהלכים אחריו וראה ריבה אחת מלקטת שעורים מתחת רגלי בהמתם של ערביים כיון שראתה את רבן יוחנן בן זכאי נתעטפה כשערה ועמדה לפניו ואמרה לו רבי פרנסני אמר לה כת מי את אמרת לו כתו של נקדימון בן גוריון אני ולא זכור אתה שהתמת בככותבי אמר להם רבן יוחנן בן זכאי לתלמידיו אני חתמתי על כתובתה של זו והייתי קורא בה אלה אלפים דינרי זהב של בית חמיה ושל בית ריביר זו לא היו נכנסים להר הבית להשתחוות עד שהיו פורסים להם כלי מילת תחת גליהם ונכנסים ומשתחוים וחוזרים לבתיהם בשמחה וכל ימי בקשתי מקרא זו ומצאתי אם לא תדע לך היפה כבשים צאי לך בעקבי וצאן רועי את גריותיך על משכנך הרועים את יתיך גריותיך כי אם גריותיך שכל זמן שישאל עושים רצונו של מקום אין כל אומה ולשון שולטת בהם וכשאין עושים רצונו של מקום מוכרם ביד אומה שפלה ולא ביד אומה שפלה כי אם תחת רגלי בהמתן בשנה אחת מתו שלשה צדיקים משה ואהרן ומר' טוב לא מצאו ישראל נחת רוח אחרי משה שנאמר ואכחיד את שלשת הרועים בידו אחד וכי בירח אחד מתו והלא בשנה אחת מתו שנאמר נדיבי

עמים נאספו עם אלהי אברהם לא מתו מרים נסתלקה הבאר וחזררו בזכות משה ואהרן מת אהרן ביטל עמוד ענן וחזרו שניהם בזכו משה מת משה בטלו שלשתם ולא חזרו באותה שעה היו ישראל נפוצים וערומים מכל מצוה נתקבצו כולם אצל משר ואמרו לו היכן אהרן אחיך אמר להם אלהים נגזו לחי עולם ולא היו מאמינים בו אמרו לו יודעים אנו כך שקפדן אתה שמא אמר לפניך דבר שאינו הנון וקנסתה עליו מיתה מה עשית הקנה נטל מיטתו של אהרן ותלאת בשמי שמים והיה הקנר מספיד עליו ומלאכי השרת עונים אחריו ומה היו אומרי זה הפסוק תורת אמת היתר כפיהו ועולה לא נמצא בשפתיו בשלום וכמישור הלך אתי ורבים השיב מעון באותה שעה אמר לו הקנה למלאך המות לך והבא לי נשמתו של משה הלך ועמד לפניו אמר לו משרת בבקום שאני יושב אין לך רשות לעמוד ואחרי אומר לך לי נשמתך נער בו ויצא כניפה הלך מלאך המות והשיב דבריו לפני הנבונה אמר לו המקום למלאך המלך והבא לי נשמתו הלך למקומו בקשו ולא מצאו הלך אצל הים אמר לו ראיית את משה אמר לו מים שהעקיב את ישראל בתוכי שוב לא ראייתו הלך אצל הים ובקעות אמר להם ראיית את משה אמר לו אלהים הבין דרכו אלהים נגזו לחיים העולם הבא ואין כל בירה יודעת בו שנאמר ויקבור אותו בביא כיון שמת משה היה יהושע בוכה וצועק ומתאבל עליו ימים רבים עד שאמ' הקנה ליהושע יהושע עד מתיאחה מתאבל והולך וכי לך לבדך הוא מת והלא לי מת שמיום שמת אבל לפני שנאמר ויקרא יי אלהים לכסוד ולבכי ולא עוד אלא שהוא מוכחח לחי העולם הבא שנ' ויאמר יי אל משה הנך שוכב עם אבותיך סליק סידרא

האזינו השמים

היה

רבי מאיר אומ' כשהיו ישראל וכאם היו מעידים בעצמם שנאמר ויאמר יהושע אל העם עדים אתם בכם קילקלו בעצמם שנ' סכנוני בכחש אפרים וכמרמה בית ישראל העיד בהם שבט יהודה וכניסן שנ' ועתה יושבי ירושלם ואיש יהודה שפטו נא ביני ובין כרמי מה לעשות עוד לכרמי קילקלו שבט יהודה שנ' כגדה יגדה העיד בהם את הנביאים שנאמר ויעד יי בישראל וכיהודה כיד נביאים כל חוזה קילקלו בנביאים שנ' והיו בלעבים כמלאכי אלהים ומתעתעים בנביאי העיד בהם את השמים שנ' העדותי בכם היום את השמים ואת הארץ קילקלו בשמים שנאמר האיך ראה מה הם עושים שנ' הבנים מלקשים עצים והאכת מכערים את האש והגשים לשות צקל לעשות כוונים למלכת השמים העיד בהם את הארץ שנ' שמעי ארץ הנר אמי מביא רעה קילקלו בארץ שנאמר מוכחות כנלים על תלמי שדי העיד בהם את הדרכים שנאמר כל ראש דרך גורו בבית רמתך שמעו את הגוים עמדו על דרכים קילקלו ודרכים העיד בהם הגנות קילקלו הגנות העיד בהם את הגוים קילקלו כגוים שנאמר ויתערבנו כגוים וילמדו מעשיהם העיד בהם את ההר שנאמר שמעו הרים את ריבוי קילקלו בהרים שנאמר על ראשי ההרים יזכחו העיד בהם את ההמה שנ' ידע שור קונוו וחמור אכוס בעליו קילקלו כבהמה שנאמר ויכירו את כבודם בתבנית שור אכול עשב העיד בהם את החיה שנ' גם חסידה בשמים ידעה מועדיה ותור וסוס ועגור קילקלו בחיה שנאמר ואשבו

אין דין של רשעים אלא שדוחקים את העולם שהם תוכו, שבשעה שאין עושים רצונו של ברוך, מה נאמר בהם ועצר השמים ואין לשון עצירה אלא לשון דוחק שנאמר כי עוצר עוצר ייבער כל רחם, דא האזינו השמים ואדברה, אמר לו הקב"ה למשה אמור להם לישראל הסתכלתי בשמים ובארץ שבראתי לשמש שם שינו את מידתם או שפא גלגל חמה אינו עולה אלא מן המזרח ומאיר לכל העולם כולו ולא כענין שכל זורח השמש ובא השמש, ולא עוד אלא שמה לעשות לי רצוני ש' והוא כחתן יוצא מחופתו ושיש כבוד לרוץ אורח, ותשמע הארץ אמרי פי הסתכלו באר שבראתי לשמש שם שינו את מידתה שמה זרעתי ולא צמחה שמה זרעתי חישל והעלית שעורים או שמה פרה אינה דשה ואינה חורשת היום, או שמה חסור זה אינו טוען ואינו הולך, וכן לענין הים הוא אום האותי לא תיראו נאם יי אס מפני לא תחילו אשר שמתו הול גבול לים, שמשער שגזרתי על הים שמה שינה את מידותיו ואומר אעלה ואצף את העולם לא כענין ש' ואשבר עליו חוקי ואומר עד פה תכוא ולא תוסיף ולא עוד אלא שמשער ואין יכול מח לעשות כענין ש' ויהיו גליו ולא יוכלו והרי דברים קל וחומר, ומה אילו שלא נעשו לא לשכר ולא להפסד אם זוכים אין מקבלים שכר ואם חוטאים אין מקבלים פורענות ואין חסים על בניהם ועל בנותיהם לא שינו את מידתם אתם שאתם זוכים אתם מקבלים שכר ואם חטאתם אתם מקבלים פורענות ואתם חסין על בניכם ובנותיכם על אחת כמה וכמה שאתם צריכים שלא תשנו את כדושיכם, דא האזינו השמים, היה רבי כנא את אום' כזמן שאתם מתחייבים אין פושטים בו יד אלא עדים ש' יד העדים תהיה בו בראשונה להביטו ואחר כך בני אדם שמשתמשים ובא' ש' ויד כל העם באחרונה כזמן שאין ישראל עושים רצונו של ברוך מה נאמר בהם וחרה אף יי' בכם ועצר השמים ואחר פורענות משתמשת ובאה שנאמר ואבדתי בהם, וכזמן שישאר עושים רצונו של ברוך מה נאמר בהם והיה ביום ההוא נאם יי אענה את השביל והארץ תענה, ורעתיה לי בארץ, דא האזינו השמים ואדברה היה ר' יהודה בן גמליה אום' בעשרת שאמר משה האזינו השמים היו השמים ושמי השמים דומים, וכשעה שאמר ותשמע הארץ אמרי פי הייתר הארץ וכל אשר עליה דומים, ואם תביא אתר על הדבר צא וראה מה נאמר ביהושע, ויאמר לעיני ישראל שמש בגבעון דום וירח בעמק איילון, וידום השמש וירח עכר, ולא היה כיום ההוא, במצינו למידי שהצדיקים שולטי בכל העולם כולו, דא האזינו השמים לפי שהיה משה קרוב לשמים לפיכך אב' האזינו השמים ולפי שהיה רחוק מן הארץ לפיכך אמר ותשמע הארץ אמרי פי, בא ישעיה וסמך לדבר ואמר שמעו שמים והאזינו ארץ, שמעו שמים שהיה רחוק מן השמים והאזינו ארץ שהיה קרוב לארץ, דא לפי שהיו שמים מרובים פתח בהם כל לשון מרובך ולפי שהיתה ארץ מועטת פתח בה כל לשון מועט, ותשמע הארץ אמרי פי, בא ישעיה וסמך לדבר, ואמר שמעו שמים והאזינו ארץ ליתן את המרובה במרובי ואת המעטת למעטשים והכמי' אומר אין הדבר כן אלא שהעדים מעידים אם נמצאו דבריהם מכוונים כאחד עדותם קיימת ואם לאו אין עדותם קיימת, כך אילו אמר משה האזינו השמים ושוקק היו שמים אומרים לא שמענו אלא בחאזנה, ותשמע הארץ, היתה הארץ אומרת לא שמעתי אלא בשמיעתי, בא ישעיה וסמך לדבר שמעו שמים והאזינו ארץ ליתן האזנה ושמיעה לשמי' והאזן ושמיעה לארץ, דבר אחר האזינו השמים על שם שניתנה תורה מן השמים ש'

אתם

ג' ושוב וראה והנה תכנית רמז ונחמה שקץ, העיד בהם את הרגים שנאמר אוסיח לארץ ותורד ויחפרו לך דני הים, קלקלו כרגים שנאמר ותעשה אדם כדני הים, העיד בהם את הנמלה ש' לך אל נמלה עצל ראה דרכיה וחכם אשר אין לך קצין, וזכין בקין לחכה, ר' שמעון בן אלעזר אום' עלוב היה אדם זה שצריך ללמד מן הנמלה אילו לברר ועשה עלוב היה לא שצריך ללמד מדרכיה ולא ללמד, עתידה כנסת ישראל שתאמר לפני הקב"ה רבונו של עולם הרי עדיי קיימים ש' העידותי בכם את השמים ואת הארץ אמר לה הרי אני מעבידן, שנאמר כי הבני כורא השמים החדשים, אום' לפניו רבונו של עולם הריני רואה מקומות שקילקלתי וכוונתי שנאמר ראי דרךך בניא דעי כרה עשית, ואומר לה הריני מעבירם ש' כל ניא ינשא, אוכרת לפניו רבונו של עולם הרי שמי קיים אום' לה הריני מעבירי ש' זקורת לך שם חרש, אומרת לפניו רבונו של עולם הרי שכל קרני על שם העלילים, אומר לה הריני מעבירי שנאמר והמירות את שמות העלילים מפיה, אומרת לפניו רבונו של עולם אעפ' כן בני בית מזכירים אותי אומר לה ולא יזכרו עווי בשמים, שוב לברר עתידה שתאמר לפניו רבונו של עולם כבר כתבת לאמ' הם ישלה איש את אשתו והלכה במאתו והיתה לאיש אחר, אומר לה כלום הכתבתי לך אלא איש והלא כבר נאמר כי אל אנכי ולא איש, כי גרושים אתם לי בית ישראל, והלא כבר נאמר כה אמר יי איורח ספר כריתות אבכם אשר שלחתיה אומי מנושי אשר מכרתי אתכם לו, דא האזינו השמים בשל למלך שסבר את בנו לפידינו להיות יושב ומשמרו, אמר אותו הכן כסבור אבא' שהועיל כלום שבסכרני לפידינו עכשו הריני במשמרו כדי שיאכל וישתה וישן ואלך אני ואעשה רצוני וצרכי, אמר לו אביו אף אני לא בסרתך לפידינו כדי שלא יהיה מזיקך, כך אמר להם משה לישראל שמה אתם סבורים לברוח מעל כנפי השכינה או לזוז בעל הארץ, ולא עוד אלא שהשמי' כותבי ש' יגדלו שמים עוונות ומניין שאף הארץ מודעת ש' וארץ מתקוממה לו, עתידה כנסת ישראל שתעמיד ליום לפני המקום, ואומרת לפניו רבונו של עולם, איני יודעת מי קילקל כמי ובי שינה בבי אס ישראל קילקלו לפני הבקום ואם הבקום שינה בהם בישראל כשהוא אומר ויגידו שמים צדקו, הוי ישראל קילקלו לפני המקום ואין המקום שינה בהם בישראל שנאמר כי אני יי לא שניתי, דבר אחר האזינו השמים היר רבי יהודה אום' משל לבלך שהיו לו אפוס רופוס' במדינה והשלים להם את שלו וכסר להם את בנו ואמר להם כל זמן שבני עושה לי רצוני היו מערבים ומעדינים אותו ומפנקי אותו ומאכילים אותו ובשקים אותו, וכשאינו בני עושה רצוני אל יעטום משלי כלום כך בזמן שישראל עושים רצוני של מקום כרה נאמר בהם יפתח יי' לך את אוצרו הטוב את השמים לתת מטר ארצך בעתו, וכשאיני ישראל עושים רצוני של מקום כרה נאמר בהם וחרה אף יי' בכם ועצר את השמים ולא יהיה מטר והאדמה לא תתן את יבולה, דבר אחר האזינו השמים, משל לבלך שיעא בגו לתרבות רעה התחיל לקבול עליו באחיו, התחיל לקבול עליו באוהביו, התחיל לקבול עליו בשכניו, התחיל לקבול עליו בקרוביו, לא זו האכיהוה בלחיות קובל והולך עד שאב' לשמים למי אקבול עליו חוץ מאילו לך נאמר האזינו השמים, דא האזינו השמים אילו שאין דין של צדיקים אלא שמרחיבים על העולם שהם בתוכו שכזות שישראל עושים רצונו של ברוך מה נאמר בהם יפתח יי' לך את אוצרו הטוב את השמים ואין לשון פתיחה אלא לשון הרווחה ש' ויפתח את רחמה ואילו

אתם ראייתם כי מן חשמים דברתי עמכם / ותשמע הארץ אמרי
 פי / שעליה עמדו ישראל ואמרו כל אשר דבר י' נעשה ונשמע /
 דבר אחר האינו חשמים שלא עשו מצוות שניתנו להם מן
 השמים / ואילו הם מצות שניתנו להם מן השמים עיבור שנים /
 וקביעות חדשים / שב' והיו לאותות ולמועדים / וימים ושנים /
 ותשמע הארץ / שלא עשו מצוות שניתנו להם בארץ לקט שכוח
 ופיאה תרומות ומעשרות שמישים ויובלות / דבר אחר האינו
 השמים שלא עשו כל מצות שניתנו להם מן השמים ולא עשו
 כל מצות שניתנו להם בארץ / משרה העיד בישראל שני עדים
 שהם קיימים לעולם ולעולמי עולמים אמר להם אני כשר ודם
 למחר אני מח אס יצרו לומר לא קיבלנו את התורה מי ב'א
 ומכחישם לפיכך העיד עליהם שני עדים שהם קיימים לעולם
 ולעולמי עולמים / והמקום העיד בהם את השירה שנאמר למען
 תהיה לי השירה הזאת / לעד בבני ישראל אמר שירה תעיד בהם
 למשן ואני למען / ומניין שהמקום קרוי עד ממחר שנ' וקרבתי
 לכם למשפט והיהני עד ממחר / ואנכי היודע ועד / ואומר
 והיו י' אלהיכם בכל לעד / יערף כמטר לקחי / אין לקחי אלא
 דברי תורה שנאמר כי לקח טוב נתתי לכם / ואומר קחו מוכרי ואל
 כסף ואין מוכר אלא דברי תורה שנ' שבע בני מוכר אביך / ואם
 שבע מוכר וחכמה ואומר הוזהר במוכר ואל תרף וא' קחו עמכם
 דברים טובים אל י' ואין דברים אלא דברי תורה שנ' את הדברים
 האלה דבר י' אל כל קהלכם / כמטר / מה מטר חיים לעולם אף
 דברי תורה חיים לעולם / אי מר מטר במקצת עולם שמיים
 ומקצת עולם עשבים כמי שבידו ונתו מלא יין ונתו וגורנו
 לפנוי ומציר לו אף דברי תורה כן תל תול כשל אמרתי / מה טל
 כל העולם כולו שמי' אף דברי תורה כל העולם כולו שמי'
 בו / כשערים עלי דשא / מה שעירים הללו יורדים על עשבים
 ומעלים אותם ומגדלים אותם כך דברי תורה מעלים לומדיהם
 ומגדלים אותם תל סלסילה ותורומך / וכרביבים עלי עשב /
 מה רביבים הללו יורדים על עשבים ומעדינים אותם ומפנקים
 אותן וכן דברי תורה מעדינים אותם ומפנקים אותן / וכן הוא
 אדם כי להיות חן הם לראשך / ואומר חתן לראשך להיות חן / דא
 היה ר' יהודה אומ' לעולם הוא כונס דברי תורה כללים ומוציאם
 כללים שנ' יערף כמטר לקחי / ואין יערף אלא לשון כנעני / משל
 איך אדם אומ' לחבירו פרוט לי סלע זו לא עורף לי סלע זו כך
 היו כונס דברי תורה כללים ופורט ומוציאם כשפים הללו של
 טל ולא כשפים הללו של מטר גדולות אלא כשפים הללו של
 טל שהם קטנים / כשעירי עלי דשא / מה שעירים הללו יורדים
 על עשבים ומפשפשים בהם כדי שלא יתלעו' כך היו
 מפשפש בדברי תורה כדי שלא תשכחם / כך אל ר' עקיב כרבי
 חנינא לרבי כוא ונפשפש בהלכות כשילי שלא יעלו' הלורה /
 וכרביבים עלי עשב / מה רביבי' הללו יורדים על עשבי ומפנקים
 אותם ומפשפשים אותם ומפשפשים אותם כך היו מפשפש בדברי
 תורה ושונה ומשלש ומרכב / דבר אחר יערף ר' אעזר בנו של
 ר' יוסי הנגילי אומר אין יערף אלא לשון הריגה שנ' וערפו שם
 את העגלה בנחל / מה עגלה מכפרת על שפיכו דמים כך דברי
 תורה מכפרים על שפיכות דמים / כשעירים עלי דשא / מה
 שעירים הללו באים על חטאות ומכפרים / כך דברי תורה
 מכפרים על עבירות / דבר אחר יערף כמטר / כמטר אומרים
 אמר להם משה לישראל שמא אתם יודע' כמה צער נצטערתי
 על התורה וכמרה עמל עמלתי בה מהיגיעה ויגיעתי בה כעניין
 שנ' יח' שם עם י' ארבעים יום וארבעים לילה / ונכנסתי לבין
 ואלאכים ונכנסתי לבין החיות ונכנסתי לבין חשופים שאחד

מחם יכול לשרוף את כל העולם כולו שנאמר שרפים עומדים
 ממעל לו / נתתי בפשי עליהם דמי נתתי עליהם כשם שלמדי
 אותה בצער כך תהיו אתם למידים אותה בצער / או כדרך
 שאתם למיד' אותה בצער כך תהיו מלמדים אותם בצער תל
 תול כשל אמרתי / תהיו רואים אותה כולל אחד משלש וארבע
 בסלע / כשעירים עלי דשא / כאדם שהולך ללמוד תורה תחילה
 בתחילה נופלת עליו כשעיר / ואין שעיר אלא שיד שנ' ושעירים
 ירקדו שם / דא יערף כמטר לקחי / היה ר' בנאה אומ' אם עשית
 דברי תורה לשמם דברי תורה חיים הם לך שנאמר כי חיים הם
 למוציאיהם ולכל בשרו מרפא ואם לא עשית דברי תורה לשמן
 דברי תורה סמייתם אותך שנ' יערף כמטר לקחי / ואין עריפה
 אלא הריגה שנ' וערפו את העגלה בנחל / ואם כי רבים חללים
 הפילה ועצומי הריגיה / דבר אחר יערף כמטר לקחי / ר' דוסתאי
 ברבי יהודה אומר אם דברי תורה כנסת כדרך שכונסים מטר
 לבור לסוף שאתה מנול ומשקה אחרים שנ' ונולד מתוך כארך
 יפוצו מעיינותיך חוצה / דבר אחר יערף כמטר לקחי / ר' יהודה
 א' לעולם הוא אדם כונס דברי תורה כללים שאם כונס פרטים
 מיינעים אותו ואין יודע מה לעשו' / משל למלך שהלך לקיסרי
 וצריך מאה זוז או מאתי' זוז הוצאה נוסלים פרט מיינעים אותו
 ואין יודע מה לעשות אבל אם מצרפם ועושה אותו סלעי פורט
 ומוציאם בכל מקום שירצה / וכן מי שהלך לבית אלהים לשוק
 וצריך מאה מנדה או שתי ריבוא אם מצרפם סלעים מיינעים
 אותו ואין יודע מה לעשו' אבל אם מצרפם ועושה אותם סלעים
 ועושה אותם דינרי זהב פורט ומוציאם בכל מקום שירצה /
 כשעירים עלי דשא / וכרביבים / כאדם שהולך ללמוד תורה
 בתחילה אינו יודע מה לעשות עד ששונר שני סדרים או שני
 ספרים ואחר כך נמשכת אחריו / כרביבים / לכן נאמר כרביבים
 עלי עשב / דא יערף כמטר לקחי / מה מטר זה יורד על האילנות
 ונותן בהם מטעמים לכל אחד ואחד לפי מה שהם כנפן / לפי
 מה שהם כזית / לפי מה שהם בתאית' כך דברי תורה כולם אחת /
 ויש בהם מקרא ומשנה הלכות ואגדות / כשעירים עלי דשא /
 מה שעירים הללו יורדים על עשבים ומעלים אותם / ויש בהם
 ירוקים ויש בהם אדומים ויש בהם שחורים כך דברי תורה יש
 בהן רבנים יש בהן כשרים יש בהן חכמים ויש בהם צדיקים ויש
 בהם חסידים / דא יערף כמטר / מה המטר הזה אי אתה רואה
 עד שבא וכן הוא אומר ויהי עד כה ועד כה והשמים התקררו
 בעבים / כך תלמידי חכמים אי אתר' יודע מהם עד שישנה
 משנה הלכות ואגדות או עד שיתמנה פרנס על העיבור / דא
 יערף כמטר לא כמטר הזה שבא מן הדרום שכולו לטדפן /
 כולו לירקון כולו לקללה אלא כמטר הזה שבא מן המערב
 שכולו לברכה / היה ר' סימאי אומר מניין אתה א' כשם שהעיד
 משה לישראל שמים וארץ כך העיד להם ארבע רוחות השמים
 שנ' יערף כמטר לקחי זה רוח מערבית שהוא ערפו של עולם
 שכולו לברכה / תול כשל אמרתי / זה רוח צפונית שעושה את
 הרקיע נקייר כזבח / כשעירים עלי דשא / זה רוח מזרחית
 שמשחית את הרקיע כשעיר / וכרביבים עלי עשב / זה רוח
 דרומית שמארגת את הרקיע כרביב / דבר אחר יערף כמטר /
 היה ר' סימאי אומר לא נאמר ארבע רוחות הללו אלא כנגד
 ארבע רוחות השמי' צפונית כימות החמה ויוביבות הגשמים
 קשה / דרומית כימות החמה קשה ויוביבות הגשמים יפה /
 מזרחית לעולם יפה / מערבית לעולם קשה / צפונית יפה
 לחטים / בשער שמכנסים שליש / וקשר לזיתים בשער
 שתונטין / וכך היה ר' סימאי אומר כל הבריות שנבראו מן
 השמים

ברן יחד כל כוכבי בוקר וזרד יריעו כל בני אלהים / כוכבי בוקר / אילו ישראל שמשולים לכוכבים שנאמר והרבה ארכת את זרעך בכוכבי השמי / בני אלהים / אילו מלאכי השרת / וכן הוא אומר ויבאו בני האלהים / סליק פוסקא

הצור תמים פעלו / הצייר שהוא צר העולם תחילה וצר בו את האדם שנאמר ויצר יי אלהים את האדם / תמים פעלו / פעולתו שלימה על כל באי העולם ואין להרהר אחר מידותיו / אפילו שכר על כל באי העולם ואין להרהר אחר ויאמר אילו היו לי שלשה עינים אילו היו לי שלשה ידיים אילו היו לי שלשה רגלים אילו הייתי מהלך על ראשי אילו חיו פני הפוכים לאחוריי כמר היה נאר תלמוד לומר כי כל דרכיו משפט / יושב עם כל אחד ואחד בדיו ונותן לו מר שראוי לו / אל אמונה / שהאמן בעולם וכראו / ואין עול / שלא באו בני אדם להיות רשעים אלא להיות צדיקים / וכן הוא אומר אשר עשרה האלהים את האדם ישר והמה בקשו חשבונות רבים / צדיק וישר הוא שהוא מתנהג בישרות עם כל באי העולם /

דבר אחר הצור התקין / תמים פעלו / פעולתו שלימה עם כל באי העולם ואין להרהר אחר מידותיו אפילו עונשו של כלם ואין אחד מהם שיסתכל ויאמר מר ראו אנשי דור המבול שנשפטו במים / ומה ראו אנשי מגדל שנחפרו בסוף העולם ועד סופו ומה ראו אנשי סדום ועמור' להשתטף באש ונפריה / ומה ראה אהרן ליטול הכהונה ומה ראה דוד ליטול את המלכות / ומה ראה קורח ועדתו שתכלעם הארץ תלמוד לומר כי כל דרכיו משפט / יושב עם כל אחד ואחד ונותן לו את הראוי לו / לאמונה / בעל פיקדון / ואין עול / גובה את שלו באחרונה / שלא כמידתו מידת כשר ודם / בדת כשר ודם מפקיד אצל חברו מאתים ויש בידו מנר / כשהוא בא ליטול את שלו אומר לו הוצא מנה שיש לי בידך / והי' את השאר / אבל מי שאמר והיה עולם אינו כן אלא אל אמונה ואין עול / גובר את שלו באחרונה / צדיק וישר הוא / כענין שנאמר כי צדיק יי וצדקות אהב / דבר אחר הצור ותקין תמים פעלו / פעולתו של באי העולם שלימה לפניו מתן שכרם של צדיק / ובאחר פורענותם של רשעים / אילו לא בטלו כלום משלהם בעולם הזה ואילו לא בטלו כלום משלהם בעולם הזה / שנאמר הלא הוא כמוס עמדי תחתם באוצרותי / אימתי אילו ואילו נוטלי' למחר כשהוא יושב בדיו / כי כל דרכיו משפט למחר כשהוא יושב בדיו עם כל אחד ואחד ונותן לו את הראוי לו / אל אמונה / כשם שמשלם שכר צדיק גמור שכר מצורע שעשה בעולם הזה לעולם הבא כך משלם לרשע גמור שכר מצורע קלה שעשה בעולם הזה / וכשם שנפרע מרשע גמור מעבירה שעשה בעולם הזה לעולם הבא / כך נפרע מצדיק גמור על עבירה שעשה בעולם הזה / ואין עול / כשאדם נפטר מן העולם באים כל מעשיו ונפרשים לפניו ואומ' לו כך עשית כיום פלוני ואי אתה מאמין בדברים הללו והוא אומ' הן והן והוא אומ' לו תחתם שנאמר ביד כל אדם יחתום / צדיק וישר הוא / והוא מצדיק את הדיו ואומר יפיר דנתוני / וכן הוא אומר למען תצדק בדרכיך תזכה בשופטיך / דבר אחר כשתפסו את רבי הניכח בן תרדין גזורה עליו גזרה לשרוף ספרו אמרו לו גזירה בגזרה עליך לשרוף ספרך קרא מקרא הזה הצור תמים פעלו אמרו לאשתו נגזרה על בעליך גזירה לשרוף ספרו עליי ועליך ליהרג קרא המקרא הוצא אל אמונה ואין עול / אמרו לבתו בגזרה גזירה על אביך לשרוף ספרו עליי ועל אביך ליהרג / ועליך לעשות מלאכה / קראת מקרא זה גדול העצמה והקליה / ר' אומר גדולים מעשים אילו

השמים נפשו וגוף מן השמים / וכל כריות שנבראו מן הארץ נפשו וגוף מן הארץ / לפיכך עשרה אדם תורה ועשה רצון אביו שבשמים היה הוא ככריות של מעל / שנא' אני אמרתי אלהים אתם ובני עלין כולם / לא עשה תורה ולא רצון אביו שבשמים שנא' אכן כאדם תמותון / וכך היה סימא' אומ' אין לך פרשה שאין בה תחיית המתים אלא שאין בנו כח לדרוש / שנא' יקרא אל השמים מעל ואל הארץ לדרון עמו / יקרא אל השמים מעל וזה נשמר / ואל הארץ לדרון עמו מי דיון עמו / ומניין שאין מדבר אלא בתחיית המתים שנאמר מארבע רוחות בוא הרוח / כי שם יי אקרא / נבצינו למדים שלא הזכיר משם שמו של מקום אלא לאחר עשרים ואחד דבר / מבי' למד ממלאכי השרת שאין מלאכי השרת מזכירים את השם אלא לאחר שלש קדושות שכ' וקרא זה אל זה ואמר קדוש קדוש קדוש יי צבאות אמ' משה דיי שהיה בפה' משכ' כמלאכי השרת והרי דברי קל וחומר ומה משה שהוא חכם חכמים גדול שכגדולים לא הזכיר שמו של מקום אלא לאחר עשרים ואחד דבר המזכיר שמו של מקום כהנע' על אחת כמה וכמה / רבי שמעון בן יוחי אומר בניין שלא יאמר אדם ליי' עולה ליי' מנחה ליי' שלמים / אלא עולה ליי' מנחה ליי' שלמים ליי' תלמוד לומר קרבן ליי' / והרי דברים קל וחומר ומר' אילו שהם מוקדשים לשמים אמר המקום אל יחל שמי עליהם עד שקדשו המקדש שמו של מקום בחינם / ובמקום ביזיון על אחת כמה וכמה / דבר אחר כי שם יי אקרא / ויסיא' מניין לעומדים בבית הכנסת ואומ' ברכו את יי המבורך אחריהם ברוך יי המבורך לעולם ועד תלמוד לומר כי שם יי אקרא הכו' נודל לאלהינו / אמר לו רבי נהוריי השמים דרך ארץ היא גולגולת מתגלים במלחמה וגיבורים נוצחים / ומניין שאין מזכנים אלא בשלש' תלמוד לומר כי שם יי אקרא / ומניין שעונים אחר המבורך תלמוד לוי' הכו' נודל לאלהינו / ומניין לאומר ברכו שהם עונים אחריו ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד תלמוד לומר כי שם יי אקרא / ומניין לאומר יהא שמה רבה מבורך שעונים אחריהם לעולמי ולעולמי עולמים תל' הכו' נודל לאלהינו / ומניין אתה אומר שלא ירדו אבותינו למצרים אלא כדי שיעשה ניסים ונבירות בשביל לקדש את שמו הגדול בעולם שנאמר ויהי בימים הרבים ההם / וישמע אלהים את נאקתם / ואומר כי שם יי אקרא / ומניין שלא הביא המקום פורענות עשר הבכות על פרעה ועל מצרים לא על שלא קדשו את שמו הגדול בעולם / בתחילת הענין הוא אומ' מי יי אשר אשכ' בקור / ובסוף אמר יי הצדיק ואני ועמי הרשעים / בניין שלא עשה המקום ניסים ונבירות לאבותינו על הים ועל הירדן ועל נחלי ארנון אלא בשביל לקדש שמו בעולם שנאמר ויהי כשעם כל המלכ' אשר בעבר הירדן ימר / וכן רחב אמרה לשלוחי יהושע כי שמענו את אשר הוביש יי את מים סוף בפניכם תלמוד לומר כי שם יי אקרא / ומניין שלא ירד דניאל לגוב אריות אלא כדי שיעשה לו המקום ניסים ונבירות בשביל לקדש שמו בעולם שנאמר כי שם יי אקרא / ואומר מן קרמיי שים טעם דיככל שולשן מלכותי ליהוה ויעים ודחילים מן קדם אלהא די דניאל / ומניין אתה אומר שלא ירדו הנחיה מיסאל ועזריה לכבשן האש אלא כדי שיעשרה להם ניסים ונבירות בשביל לקדש שמו בעולם שנאמר אתה יי ותמיא' ועיבד עם אלהא עילאה שפר קרמיי ליהוה / אתווי' ככר דברכין והמבורך כמר תקפיה / ומניין שאין מלאכי השרת מזכירים שמו של מעלה עד שמזכירי' שמו ישראל מלמטה שנאמר שמע ישראל יי אלהינו יי אחד / ואומ'

לישראל שיהיו מנוולים ומטופשים שלא היו בנונים בדבר תורה , וכן הוא אומר הלא נסע יתרו כס' , ומתו ולא כחכמה , הלא הוא אביך קנך , רבי שמעון בן הלפתא אומ' משבו שאם היית הלש למעלה , וגבור למטה , מי נוצח שמא את יכול לו , וכל שכן שגיבור למעלה וחלש למטה , וכן הוא אומר אל תבהל את פיך ולבך אל יבהר להוציא דבר לפני האלה' כי אלה' בשמים ואתה על הארץ , דבר אחר הלא הוא אביך קנך , אומר להם משה לישראל חביבים אתם לי וקנינים אתם לי ואי אתם ירושה לי , משל לאחד שהורישו אביו עשר שדות ועמד וקנה שדרה אחד משלו ואותה היה אוהב מכל שדות שהורישו אביו , וכן מי שהורישו אביו עשר פלטוריות ועמד וקנה פלטורה אחת משלו ואותה היה אוהב מכל פלטורה שהנחילו אביו כך אמר להם משה לישראל חביבים אתם לי קנינים אתם לי ואי אתם ירושה לי , קנך זה אחד משלשה שנקראו קניין למקום ולא הם תורה וישראל ובית המקדש , תורה נקראת קניין למקום שנאמ' יי קנני ראשית דרכו , ישראל נקראו קניין למקום שנאמ' אביך קנך , בית המקדש נקרא קניין למקום שנאמר הר זה קנתה ימינו , הוא עשך ויכוונך , היה רבי מאיר אומר כרכא דכחלא ביה כהניו מתוכו , נביאיו מתוכו , סופריו מתוכו , וכן הוא אומ' במנו פנדר ממנו יתר , ר' יהודה אומר עשאך כיון כיון , רבי שמעון בן יהודה אומר הושיבך על בסיסך , הלעיניך ביות שבעת עממ' ונתן לך מה שנשבע לך והורישך מה שהבטיח , רבי יוסתאי בן יהודה אומר עשאך כנונים כנוני' מכפנים שאם תעלה אחד מהם על גב חברתה אין אתה יכול לעמוד ,

פוסקא

שחת

לולא בניו מומם אפ"ש שהם מליאים מומים קרוים בניס שנאמר שחת לולא בניו מומם דברי רבי מאיר , וכן היה רבי יהודה אומר אין בהם מומים שנאמר לא בניו מומם , ואומר ודע מרעים בניס משחית' אם כשמשחיתים קרוים בניס אילו לא היו משחיתים על אחת כמה וכמה , כיצא בדבר אתה אומר חכמים המה להרע והרי דברים קל וחומר ומה כשהם סכלים קרוים חכמים אילו היו מטיבים על אחת כמה וכמה , כיצא בו אתה אומ' בניס סכלים המה ולא נבונים והרי דברים קל וחומר ומה כשהם סכלים קרוים בניס אילו היו נבונים על אחת כמה וכמה , כיצא בו אתה אומ' יחזקאל אליוך כמבוא עם וישבו לפניו עמי ושומעו' את דבריך , יכול שומעים ועושים תלמוד לומר ואתם לא תעשו והרי דברים קל וחומר , ומה כשהם שומעים ולא עושים קרוים עמי אילו שומעים ועושים על אחת כמה וכמה משום אבא דורש אמר שיהיו ישראל בכל לאיים שבתורה וכל כך להם שלא יתן פתרון פרו לרשעים לומר כל זמן שאנו חוטאים לפנינו אנו מצטערים לפניו משל לאחד שיעצ' לצלצ' אביו בוכה עליו אביו בוכה עליו ומתחכטת עליו וזה אומ' אי לי וזה אומר אי לי אבל אין זה הוי הוי אלא שיעצ' לצלצ' וכן הוא אומר אי לי בפס' כי גמלו להם רעה , דור עקש ופתלתול , אמר להם משר' לישראל אתם עוקמנים פתלתולים אתם אין אתם הולכים לאור' משל לאחד שהיה בידו מקל מעוקל ונתנו לאומן לתקנו מתקנו באור ואם לאו , מכוננו במעני' לר' ואם לאו מפסלו במצד ומשלימו לאור , וכן הוא אומר ונתתיך ביד אנשים כוערים חורשי משחית , דבר אחר דור עקש ופתלתול , אמר להם משר' לישראל במידה שמדדתם בה מידתי לכם , וכן הוא אומר עם נבר תחבר ועם עקש תתפל , סליק פוסקא

דללו

תגמלו זאת , משל לאחד שהיה עומד וצוהב כנגד בליסוטוס כשוק אמרו לו השומעים שוטה שכעולם כנגד בליסוטוס אתה עומד וצוהב מר' אם רצו להכותך ולקרע את כסותך ולחכשך בבית האיסורים את יכול לו , אם היה קשרון שגדול הימניו על אחת כמה וכמה אם היה הפתקס גדול משניהם על אחת כמה וכמה , דבר אחר חלי' תגמלו זאת , משל לאחד שהיה עומד וצוהב כנגד אביו אמר לו שוטה שכעולם כנגד מי אתה יושב וצוהב כנגד אביך שמע כמה עמל עמל כך וכמה יגיעה יגע כך אם לא כיבדתו לשעבר צריך אתה לכבדו עכשיו שלא יהיה כותב כל נכסיו לאחרים , כך אמר להם משר' לישראל , אי אתם זכורים נסים וגבורות שעשור לכם המקום במצרים הזכרו כמה טובות שעתיך ליתן לכם לעולם הבא עם נבל , לשעבר , ולא חכם , לעתיד לבוא , כיצא בו אתה אומר ישראל לא ידע עמי להחביב , ישראל לא ידע לשעבר , ועמי לא החביב לעתיד , מי גרם להם

זכור ימות עולם , ההורמה שעשיתי בדורו הראשון' מה שעשיתי באנשי דור המבול מה שעשיתי באנשי דור הפלגה מה שעשיתי באנשי סדום ועמורה , בינו שנו' דור דור , אין לך דור שאין בו מאנשי דור המבול , ואין לך דור שאין בו מאנשי דור הפלגה , וכאנשי סדום , אלא שנדון כל אחד ואחד לפי מעשיו , שאל אביך ויגד , אילו נביאים כענין שנאמר ואלישע רואה והוא מצעק אבי אביו , זקיניך ויאמרו לך , אילו זקינים כענין שנאמר אספרי לי שבעים איש מזקני ישראל , דבר אחר זכור ימות עולם , אמר להם כל זמן שהמקום מביא יסורים עליכם הזכרו כמה טובות ונחמות עתיד ליתן לכם לעולם הבא , בינו שנות דור דור , זה דורו של משיח שיש בו שלש דורות שנאמר יראוך עם שמש ולפני ירח דור דורים , שאל אביך ויגד , לאחר עתידים ישראל להיות רואים ושומעים כשומעים מפי הקודש שנאמר ואזניך תשמענה דבר מאחריך לאמר , ואומר לא יכנף עוד מוריד זקיניך ויאמרו לך כרח שהראיתי לזקינים כהר כענין שנאמר ואל משה אמר עלה אל יי אתה ואהרן נביא ואביוה' ושבעים מזקני ישראל , סליק פוסקא

בהנחל

עלין גנים , עד שלא בא אבינו אברהם כבר היה המקום דן את העולם כאכזרי , חטאו אנשי דור המבול הציפ' בזיקים על פני המים , חטאו אנשי מגדל פיזרם בסוף העולם ועד סופו , חטאו סרומים שטפס באש וגפרית , אבל משבא אברהם אבינו לעולם זכה לקבל יסורים , ממשמע זכאים כענין שנאמר והיו רעב בארץ וירד אברהם מצריכה , ואם תאמר מפני מה יסורים באים מפני חבתן של ישראל , יעב גבול' עמים למספר בני ישראל , בהנחל עלין גנים , כשהנחל הקדוש ברוך הוא העולם לאומות העו' לס , פירש תחומן לאומות העולם , לכל אומה ואומה כפי שלא היו מעורבים שילת

שילח בני נומר לגומ' ובני מנוג' למנוג' ובני מדי' למדי' ובני ין' לין' ובני תובל' לתובל' פירש תחומם של אומות כדי שלא יכנסו לארץ' יעב גבולות עמים' דבר אחר בהנחל עליון גוים כשנתן המקום תורה לישראל עמד הצפה ונסתכל שנאמר עמד וימודד ארץ ראה ויתר גוים ולא היתה אומה בכל האומות שהיתה ראויה לקבל תורה אלא ישראל שנאמר יעב גבולות עמים' דבר אחר בהנחל עליון גוים' כשהנחיל המקום העולם לאומות חלקם לגיהנם שנאמר שמה אשור וכל קהלר עילם וכל המונה' שמה נסיכי צפון כלם וכל צידוני' שמה מדי' בכל וארם מלכיה וכל נסיכיה ואם תאמר מי נוטל עושרם וכבודם של אילי הים ואמר ישראל יעב גבולות עמים' דבר אחר בהנחל עליון גוים' כשהנחיל המקום פן האומות יראו חטא וכשרים שבהם' בהפרידי בני אדם' זה לטו' ופרדו אש מעל אחיו' יעב גבולות עמים' רבי אליעזר בנו של רבי יוסי הגלילי אומר הרי הוא אומר שש' המה מלכות ושמונים פילגש' ששים ושמונים הרי מאה וארבעים' ואבותינו לא ירדו במצרים אלא בשבעים נפש' דבר אחר יעב גבולות עמים' יעב גבול עמים אין כתב כאן לא יעב גבולות עמים וכו' ואומר ליטול שני חלקים במספר בני ישראל' סליק פסקא

כ חלק י' עמו' משל למלך שהיה לו שדה ונתנה לעורכים התחילו העורכים נוטלים וגונבים אותה נטלה מהם ונתנה לבניהם התחילו להיות רעים יותר מן הראשונים גורל' לו כן אמ' להם צאו בתוך שלי אפישר שתהיו בתוכה תנו לי חלקי' שהיה מכירו' כך כשבא אברהם אבינו לעולם יצא ממנו פסולת ישמעאל ובני קטורה' בא אבינו יצחק לעולם יצא ממנו פסולת עשו אלוף ארם חזרו להיות רעים יותר מן הראשונים' כשבא יעקב לא יצא ממנו פסולת אלא גורל' כל בניו כשירי כמותו שנאמר יעקב איש תם יושב אהלים' מרוב המקום מכיר את חלקו מיעקב שנאמר כי יעקב בחר לו יה' ישראל' ואומר כי חלק י' לעמו יעקב חכל בחלתו' ועדיין תלי' בללא תלי' אין אנו יודעים אם המקום בחר לו ישראל' לסגולתו' ואם ישראל' בחרו להקדוש ברוך הוא תלמוד לומר וכך בחר י' אלהי' ומניין שאף יעקב בחר לו הקדוש ברוך הוא שנאמר לא כאלה חלק יעקב כי יצא הכל הוא וישראל שבט נחלתו י' צבאות שמו' יעקב חכל בחלתו' אין חכל אלא גורל' ט' הכלים נפל' לי בנעמי' ואומר ופלג' הכלי מנשה עשרה' כחכל בני יהודה נחלת בני שמעון מה חכל זה משולש כך היה יעקב שלישי לאבות וקיבל שכר כלם' כשגורל אברהם מהו אומר ואח' לצרה יולד' כשגורל יצחק מהו אומר טובים השנים מן האחד' כשגורל יעקב מהו אומר והחוט המשוש לא במהרה ינתק' סליק פסקא

ומצאנו בארץ מדי' זה אברהם אבינו משל למלך שיצא הוא וחייליו למדבר הניחוהו חייליו במקום הצרות ובמקום הניסות ובמקום ליסות והלכו להם' נתמנה לוינו אחר אמר לו מלך אל' פול לבך עליך ואל' יהי עליך אימור של כלום חייל שאיני מניחך עד שתכנס לפלטריום שלך ותישן על מיטתך כעניין שנאמר ויאמר אליו אני י' אשר הוצאתיך מאור כשדים' יסוככנהו כעניין שנאמר ויאמר י' אל אברהם לך לך' יבוננהו' עד שלא בא אבינו אברהם לעולם כביכול לא היה הקדוש ברוך הוא מלך אלא על השמים בלבד שנאמר י' אלהי השמים אשר לקונו' אבל משבא אבינו אברהם לעולם המליכו על השמים ועל הארץ' כעניין שנאמר ואשבעך ביי' אלהי השמים ואלהי הארץ' יצרנהו כאישון

עיניו' אפילו בקש המקום מאבינו אברהם גלגל עינו היה נותן לו' ולא גלגל עינו בלבד נותן לו אלא אף נפשו הוא נותן לו שחיבר עליו מן הכל שנאמר קח את בנך את יחידך אשר אהבת את יצחק' והלא בידוע שהוא בנו יחידו אלא זו נפש שנקראת יחידה שנאמר הצילה מחרב נפשי מיד כלב יחידתי' דבר אחר ימצאנו בארץ מדי' אילו ישראל' כעניין שנאמר כעננים במדבר מצאתי ישראל' ובתוהו יל' ישימון' במקום הצרות במקום הניסות' במקום ליסות' יסוככנהו' לפני הר סיני' כעניין שנאמר והגבלת את חסם סביב לאמר' יבוננהו' בעשר הדירות' מלבד שהיה הדיבר יוצא מפי ה' והיו ישראל' מסתכלים בו ועודים' כמדרש יס' שו' וכמדר' אלוה' יש בו וכמדר' קלים וחמורים יש בו וכמה גזירות שוות יש בו' יצרנהו כאישון עינו' הולכים שנים עשר מל' וחזורים שנים עשר מל' על כל דיבור ודיבור ולא היו נרתעים לא מקול הקולות ולא מקול הלפידים' דבר אחר ימצאנו בארץ מדי' ובתוהו' הכל מצוי ומתוקן ומסופק להם במדבר' כאר עולה להם' מן עולה להם' שליו מצוי להם' עניי כבוד מקיפות להם' ובתוהו' יל' ישימון' במקום הצרות במקום הניסות' במקום ליסות' במקום הטונות' יסוככנהו' בדגלים' שלשה מן הצפון' שלשה מן הדרום' שלשה מן המזרח' שלשה מן המערב' יבוננהו' בשתי חבנות' מלבד כשהיה אחד מן האומות פורש ידו לקבל מן לא היה בידו עולה כלום' למלאות מים מן הבאר' לא היו עולים בידו כלום' יצרנהו כאישון עינו' כעניין שנאמר קוברה' י' ויפוצו איוביך וינסו משנאיך' ימצאנו בארץ מדי' כעניין שנאמר הנח אנכי מפתיה והולכתי המדברה' ובתוהו' יל' ישימון' אלו ארבע מלכיות כעניין שנאמר המליכך במדבר הגדול והנורא' נחש שרף ועקרב' יסוככנהו' בוקנים' יבוננהו' בנביאים' יצרנהו כאישון עינו' שמרתו מן המזיקים שלא יזיקוהו כעניין שנאמר כי הונע בכך נונע כענין' סליק

כנשר יעיר קינו' מר נשר זה אין נכנס לקינו מיד עד שהוא מצדף את בניו כנפיו בן איל' לחבירו בן סוכה לחבירתה כדי שיעורו ובנו ויהיה בבניו כח לקבלו' כך כשנגלה המקום ליתן תורה לישראל לא נגלה עליהם ברוח אחד אלא משתי רוחות' כעניין שנאמר ויאמר י' מסיני בא וורה משעיר לבן' ואינו היא רוח רביעית אלוה' מתנין' יבוא' יפרש כנפיו יקרהו' כעניין שנאמר וכמדבר אשר ראת' אשר נשאך י' אלהיך' ישאור על אברתו כעניין שנאמר ואשא אתכם על כנפי נשרים' דבר אחר כנשר יעיר קינו' זה לעתיד לבוא' כעניין שנאמר קול דודי הנח זה בא' יפרש כנפיו' כעניין שנאמר אומר לצפון תני' ישאור על אברתו' הביאי בניך בחוצה' סליק פסקא

ו' ברד ינצו' אמ' להם המקום לישראל' כדרך שישבתם ויחילו בעולם הזה ולא נתייתם מן האומות כלום כך אני עתיד להושיבכם לעתיד לבוא ואין אחד מן האומות נהנה מכם כלום' ואין עמו אל נכר' שלא תראה רשות לאחד מן האומות לבוא' והשלוש בכם כעניין שנאמר ואני יצא' והנה שר יון בא' ושר מלכות פרס עומד לנגדו' אבל אני לך את הרשום ככתב אמת' דבר אחר י' ברד ינצו' עתיד הקדוש ברוך הוא להשים אתכם גוהלים מסוף העולם ועד סופו' וכן חזא' אומר מפאת צפון ועד פאת יסוד' אחרי' יהודה אחר' אשור' ועד גבול' מפאת קדים ועד פאתים מנשה אחר' נפתלי' אחר' מה תלמוד לומר יהודה אחר' אשר אחד דן אחר' שעתידי ישראל' ליטול אורן מן

מן חמורה למערב עד רוחק עשרים וחמשת אלפים קנים
שיעורן חמשה ושבעים מיל, ואין עמו אל נכר, שלא יהו בכס
בני אדם שעובדי עבודה זרה וכן הוא אמר לכן בואת יכופר
עון יעקב, דבר אחר י' כדד ינחנו, עתיד אני להשיב אתכם
בנהת רוח בעולם, ואין עמו אל נכר, שלא יהו בכס בני אדם
שעוסקים בפרגמטיא של כלום, כעניין שנאמר יהי פיסת בר
בארץ שיהיו חטים מוציאים גלסקאות כמלא פיסת יד ירעש
כלבנון פרוי/שיהיו חטים שפות זו בזו ונשרות סולת בארץ
ואת בא ונוטל הימנה מלא פיסת זו של יד כדי פרנסתך,
סליק פיסקא.

ירכיבהו על במתי ארץ, זו ארץ ישראל שהיא גבוהה
מכל הארצות כעניין שנאמר עולה נעלה
וירטנו אותה, ויעלו ומתורו את הארץ ועילו כנגב, ויאכל
תנוכת שדי איליו פירתה ארץ ישראל שקלים לאכול מפירות
של כל הארצות, ויניקוהו דבש מסלע, כגון סכני וחברותיה,
מעשה שאמר רבי יהודה לבנו כביכני צא וחבא לי קציעות מן
החבית, אמר לו אבא של דבש, חשקע ירך לתוכה ואת
מעלה קציעות מתוכה, ושמן מחלמיש צור, אילן זיתים של
גוש חלב, מעשה שאמר רבי יוסי לבנו בציפורי, עלה וחבא
לנו גרגורות מן העליה, הליך ומצא את העליה שצפר
בדבש, סליק פיסקא.

חמאת בקר וחלב צאן, זה היה בימי שלמה שנאמר
עשרה בקר בריא, ועשרים בקר רעי, ומאה
צאן, עם חלב כרים ואילים בני בשן ועתודים, זה היה בימי
עשרת השבטים שנאמר אוכלים כרים מצאן ועגלים מתוך
מרבץ, עם חלב כליות חיטה, זה היה בימי שלמה שנאמר ויהי
לחם שלמה ליום אחד וגומ', ודש ענב תשתה חמר, זה היה
בימי עשרת השבטים שנאמר השותים במזרקי יין, דבר אחר
ירכיבהו על במתי ארץ, זה בית המקדש שגבוה מכל העולם
שנאמר וקמת ועלית, ואומר ויהיו עמים רבים ואמרו לנו
ונעלה אל הר יי', ויאכל תנוכות שדי, אילן סלי כיסודים,
ויניקוהו דבש מסלע, אילן נסכי שמן, חמאת בקר וחלב צאן
עם חלב כרים ואילים בני בשן ועתודים, זו חמאת עולר
ושלמים ואשם ותודה וקדשים קלים, עם חלב כליות חיטה,
אילן סלתות, ודש ענב תשתה חמר, אילן נסכי יין, דבר אחר
ירכיבהו על במתי ארץ, זו תורה שנאמר קנני ראשית דרכי,
ויאכל תנוכות שדי, זו מקרא, ויניקוהו דבש מסלע, זו משנה,
ושמן מחלמיש צור, זה תלמוד, חמאת בקר וחלב צאן עם
חלב כרים ואילים בני בשן ועתודים, אילן קלים וחמורים
וגזירות שוות ותשובות, עם חלב כליות חיטה, אילן הלכות
שהן גופר של תורה, ודש ענב תשתה חמר, אילן הגדות
שמושכות לב אדם כיון, דבר אחר ירכיבהו על במתי ארץ, זה
העולם הזה שנאמר יכרסמנה חזיר מיער, ויאכל תנוכות
שדי, אילן ארבע מלכות, ויניקוהו דבש מסלע, אילן מציקים
שהחזיקו בה בארץ ישראל והם קשים להוציא מהם פרושה
כצור, למחר הרי ישראל יורשים את נכסיהם והם עריבים
לחם כדבש ושמן, דבר אחר חמאת בקר אילן הפיסקים
והגמנים שלהם, עם חלב כליות, אילן כלים ריקים שלהם,
ואילים, אילן בני פוקדים שלהם, בני בשן, אילן קינשרינים
שמכניסם מכין שניהם, ועתודים, אילן סקננדיקים שלהם,
עם חלב כליות חשר, אילן משרוניות שלהם, ודש ענב
תשתה חמר אילן ישראל שלמה חר יורש את נכסיהם ועריבים
לחם כשמן ודבש, דבר אחר כליות חטה עתידה כל חיטה

וחיטה להיות כשתי כליות של שור גדול משקל ארבעה
עשר ליטרים בציפורי, ואל תתמרד בדבר הסתכל בראשי
לפתות, מעשה ושקול ראש לפת שלשי ליטרי, של ציפורי,
ומעשר שקינן שועל בראש הפת, ועוד מעשה בשיחים
בקלה של הרדל שהיו בו שלשת כורים ונפשו אחד בהם,
וסיככו בו סוכת יצורים וחבנו, ויצאבו תשעה קנים הרדל,
אמר רבי שמעון בן הלפתא מעשר בקלה של כרוב שהיה
בתוך שלנו והייתה עולה ויורד בו כעולה ויורד בסולם, דבר
אחר ודש ענב תשתה חמר שלא תהיו יגיעים לא לדרך ולא
לבעור אלא את מביא בעגלה וזוקפה בזוית, ובסתפק והולך
כשותה מן הפישוס, סליק פיסקא.

וישמן ישורון ויבעט לפי שבען רואים וכן אתה מוצא
באנשי דור המבול שלא מרדו ללפי המקום
אלא מתוך מאכל ומשתה ומתוך שלוח, מה נאם בהן בתייהם
שלוש מפחד, כולה ברייתא באלה הדברים וכן מצינו באנשי
סדום שלא מרדו ללפי המקום אלא מתוך מאכל ומתוך משקה
ומתוך שלוח, וכן הוא אומר חי אני נאום יי' אם עשית סדום
אחותך, וכן באנשי מגדל שלא מרדו ללפי המקום אלא
מתוך מאכל ומתוך משקה ומתוך שלוח, לכן הוא אומר ויהי
כל הארץ שפה אחת כולה ברייתא וכן אתה מוצא באנשי דור
המדבר שלא מרדו ללפי הקדוש ברוך הוא אלא מתוך מאכל
ומשתה שנאמר וישב העם לאכול ושתה, מה נאמר בהם סדום
מהר מן הדרך, אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה אמור להם
לישראל כשאתם נכנסים לארץ אין אתם עתידים למרוד
לא מתוך אכילה ושתיה שנאמר כי אביאנו אל הארמה אשר
נשבעתי לאבותיכם וזב חלב ודבש ואכל ושבע ודשן ופנתי
אל אלהים אחרים, אמר להם משה לישראל כשאתם נכנסים
לארץ אי אתם עתידים למרוד אלא מתוך אכילה ושתיה
וזאת שלוח, שנאמר פן תאכל ושבעת, ובקרך וצאנך ירכיזו
מה נאמר בהם ורם ללכך ושכחת את יי' אלהיך, וכן אתה
מוצא בבני ובבנותיו של איוב שלא באתה להם פורענות
אלא מתוך אכילה ושתיה ומתוך שלוח שנאמר עוד זה מדבר
וזה בא ויאמר בניך ובנותיך אוכלים ושותים יין והנה דוח
גדולה באה, וכן אתה מוצא בעשרת השבטים שלא גלו אלא
מתוך אכילה ושתיה ומתוך שלוח, שנאמר השוככים על
מטות שן השותים במזרק, יין לכן עתה גלו בראש גלים וכן
אתה מוצא בימות המשיח, שאין עתידין למרוד אלא מתוך
אכילה ושתיה ושלוח מה נאמר בהן וישמן וישורון ויבעט,
משל לאדם אחד שהיה לו עגל והיה מפשפטו ובגדו
ומאכילו כרשינים בשביל שיהיו חורשים בו כשהגדיל העגל
בתן בעליו עולו, עליו וקירטעו ושיבר את העול ופסק אפ
הסמינינים, וכן הוא אומר אחר ששברת, שמנת בימי
ירבעם, עבית בימי אחאב, כסית הכל בימי יהוא, דבר אחר
שמנת עבית כסית, שמנת בימי אחאב, עבית בימי מנשה, כסית
הכל בימי חזקיה, דבר אחר שמנת עבית כסית, כאדם ששמן
מכפנים ועושה כסלים מכחץ, וכן הוא אומר כי כסר פניו
בחלבו ויעש פימה עליו כסל, דבר אחר שמנת עבית כסית,
אילן שלשה דורות שלפני ימות המשיח שנאמר ותמלא
ארצו כסף זהב, ותמלא ארצו ארזים, וישוש אלה עשה,
בגושה שמים ויפטר ארץ, כי שמים רעות עשה עמי, אבר לחם
הקדוש ברוך הוא במדה שמדדתם כי מדדתי לכם עובתי את
בית יעקב, דבר אחר וישוש אלה עשהו שנאמר ויביאני אל
בית יעקב, ספרי

החצר הפנימית והגדר בפתח השער בעשרים וחמש אש
אחוריהם אל היכל יי' רבי דוסתאי ברבי יהודה אומר אל
תיקרי וינבל אלא וינבל צור ישועתו כענין שנאמר אל תנאץ
למען שמך ואל תנבל כסא כבודך יקניאיהו בורים שהלכו
ועשו דברים של זרות וגם הוא אומר וגם אם אסא ויסירה
מגבירה אשר עשתה מפלצתה לאסירה בתועבות יכעיסוהו
זה משכב כדור וכן הוא א' ואת זכר לא תשכב משכבי אשר
תועבה היא וזאמ' וגם קדש היה בארץ ויחבו לשד' אילו הם
שעובדים לתמה וללכנה לכוכבים ולמזלות ודברים שהם
צורך העולם והנייה לעולם בהם לא היה הנאה כפולה אלא
הם עובדים לדבר שאין מטיבים להם אלא מריעים להם
לשדים מה דרכו של שיד בכנס לאדם וכופה אותו אלהים
לא ידעום שאין אומות העולם מכירי אותם הדינים בקרוב
באו שכל זמן שהיה אחר מן האומות רואה אותו אבר צלם
יהודי הוא יוכן הוא אומר כאשר מצאה ידי למלכות האליל
מלמד שירושלם ושומרון מספקות דפוס לכל באי העולם
לא שערם אבותיכם שלא עבדה שערות אבותיכם כפניהם
דבר אחר לא שערם אבותיכם אל תיקרי לא שערם אלא לא
שעום אבותיכם אף על פי שמוכחים להם ומקשרים להם לא
יראים מהם וכן הוא אומר ואל קין ואל מנחתו לא שער'
סליק פיסקא

צור ילדך תשי' אבר להם הקדוש ברוך הוא עשיתם
אותי כאילו אני זכר ומבקש לילד אילו הייתה
חיה יושבת על המשבר לא הייתה מצטערת כענין שנאמר
כי באו בני' עד משבר ואילו הייתה חולה ומכבירה לא הייתה
מצטערת כענין שבי' קול כחולה שמעתי צרה כמכבירה
אילו היו שנים במעיה לא הייתה מצטערת כענין שנאמר
ויתרוצצו הכנים בקרבר' אילו היה זכר שאין דרכו לילד
ומבקש לילד לא היה צערו כפול וכפול כענין שנאמר שאלו
נא וראו אם יולד איש זכר דבר אחר צור ילדך תשי' שכחתם
אותי בזכות אבותיכם וכן הוא אומר הבישו אל צור חוצתם
הבישו אל אברהם אביכם ואל שרה תחוללכם דבר אחר
צור ילדך תשי' כל זמן שאני מבקש להשיב אתכם אתם
מתישים כח של מעל' עבדתם על הים ואמרתם זה אלי
ואנוהו חזרתם ואמרתם נתנה ראש ונשובה מצרים ובקשתי
להשיב אתכם חזרתם עמדתם על הר סיני ואמרתם כל אשר
דבר יי' נעשר ונשמע ובקשתי להשיב לכם חזרתם בכם
ואמרתם לעל' אלה אלהיך ישראל הוי כל זמן שאני בבקש
להשיב לכם אתם מתישים כחול של מעל' ותשכח אל
מחוללך רבי מאיר אומר אל שחחיל כך אל שנצטער כך
כענין שנאמר חיל כולדה רבי מאיר אומר ששטאך מחילים
מחילים דבר אחר ותשכח אל מחוללך אל שהחיל שבו
עליך מה שלא הוחיל שמו על כל אומר ומלכות וכן
הוא אומר אנכי יי' אלהי' רבי נחמיה אבר אל ששטאך
חולים על כל באי העולם בשעה שאי אתה עושה בתורה
וכן הוא אומר קול יי' על הים קול יי' יחולל איילות דבר
אחר ותשכח אל מחוללך אל שחוללך על כל עונותיך
סליק פיסקא

וירא יי' ונאץ רבי יהודה אומר ממה שהם נאים לו
מנאצים לפניו רבי מאיר אומר מכעס בניו
ובנותיו ודרי' דברים קל וחומר ובה בזמן שמכעס קדושים
בנים אילו לא היו מכעסים על אחת כמה וכמה ויאמר
אסתירה פניהם אבר הקדוש ברוך הוא הינו מסלק

שכינתי מביניכם אראה מה אחריתם אדע מה בסופיהו
דבר אחר הינו מוסרם ביד ארבע מלכיות שיהו משעבדים
אותם כי דור תהפוכות הבר' דור הפוך דור תהפוך אין
כתיב כאן כי אם דור תהפוכות הפכפכים הם פורנים הם
כנים לא אמן בם כנים אתם שאין בכם אמונה עמדתם
לפני הר סיני ואמרתם כל אשר דבר יי' נעשה ונשמע אף אני
אמרת לכם אלהים אתם כיון שאמרו לעל' אלה אלהיך
ישראל אף אני אמרת לכם אכן כאדם תמותו הכנסתי
אתכם לארץ אבותיכם ונתתי לכם בית הבחירה אמרתי לכם
לא תהיו גוילים במגלה לעולם כיון שאמרתם אין לנו חלק
בדוד אף אני אמרתי לכם וישראל גלה גלה מעל אדמתו
רבי דוסתאי בן יהודה אומר אל תיקרי לא אמן בם אלא לא
אמן בם שלא היו רוצים לענות אמן אחר הנבאים בשערה
שמכריכם אותם וכן הוא אומ' למען הקים את השבועה אשר
נשבע יי' לאבותיכם לתת לנו ארץ זבת חלב ודבש ולא הית
אחד מהם שפתח פיו ועונה אכן עד שכל ידבירה וענה אמן
שנאמר ואען ואומר אמן יי' הם קנאנו בלא אל כעונו
בהבליהם יש לך אדם עובד צלם דבר הרואה אותו אבל הם
עובדים לכבואה ולא לכבואה בלבד אלא להבל זה שעולה
מן הקדיה כענין שנאמר כעסוני בהבליהם ואני אקניאם
בלא עס' אל תיקרי בלא עס אלא כליו עס אילו הבאים מבין
האומות ומלכיות ופוצצים אותם בתוך כתיבה דבר אחר
אילו הבאים מבכריא ומכונס וממוטרנא שבהלכי ערומי
בשוק בגוי נבל אכעסם אילו המינים וכן הוא אומר אבר
בבל בלבו אין אלהים כי איש קדחה באפי כשהפורענות
יוצאה מן העולם אין יוצאה אלא באף מנין אף בתוך גיהנם
שנאמר ותקד ער שאול תהתי ותאכל אש חיבולה זו ארץ
ישראל ותלהם בוסרי הרים זו ירושלים כענין שנאמר
ירושלם הרים סביב לה ויי' סביב לעמו דבר אחר ותאכל
ארץ ויבולה זה העולם ותהלש בוסרי הרים אילו ארבע
מלכיות שנאמר ואשא עיני והגד' ארבע מלכיות יוצאות
מבין שני הדרים וההרים הרי נחשת סליק פיסקא

אספה עלימו רעות הינו מכנים ומכיל עליהם
כל הפורענות כולם כאחת דבר אחר אסוף
עלימו רעות אין כתיב כאן אלא אספה שיהו כל הפורעניות
כלות והם אינן כלים וכן הוא אומר חצי אכלתם כלים חצי
יכלו אותם אין כתיב כאן לא חצי אכלתם שיהו חצי כלים
והם אינן כלים דבר אחר חצי אכלה בס אילו חצי רעב וכן
הוא אומר בשלחי את חצי הרעב הרעי בהם מוירע ולחובי
רשף שיהיו מאוויים כרעב ומושלכים בחוצות וכן הוא אומר
והעם אשר הכה נכא' לכם יהיו מושלכים בחוצות ירושלים
וקטב מרירי לפי דרכנו אתה למד שכל מי שהשו' כובוד
ושן בהמות אל תיקרי ושן בהמות אלא ושן כהם אשלהם
שיהו במחממי ומתחממים על כל עבירות דבר אחר שיהא
אחד מהם מתחבם ומושך עצמו מעלה נמי ומת והולך בם
וכבר אמרו בעשה היה שהרחלים נושכים ומכיתים עם חמת
זחלי עפר שיהיו מחולין בעפר דבר אחר אילו עשנים שאין
שלטון אלא בעפר מחץ תשכל חוב מיכן אברו בשעת
כלחמה כנס את הרגל בשעת רעב פז את הרגל וכן הוא
אומר אם יצאתי השרד והרגל חללי חרב ואם באתי העיר
והנה תחלואי רעב ואומ' אשר בשרה בחיב ימות ואשר בעיר
רעב ודבר יאכלנו ומחזרים אימה היה רואה החרב שהיא
באה לשונם אמן יבול לברוח ולהמלט הימניה אז חזרי לבג

נוקפים עליו ומת והולך בה / לא מחוץ תשכל חרב על מה שעשו בחוצות ש' כי מספר ערך היו אלהיך יהודה / ומחודר' אימה / על מה שעשו בחודי חדרים / וכן הוא אומר אשר זקני בית ישראל עושים כחושך ואומר עזב יי את הארץ ואין רואה / גם בחור גם בתולר / התרה לאילו יונק עם איש שיבה / וכן הוא אומר גם איש עם אשה ילכרו זקן עם מלא ימים / לא אתם נרמתם לי לשלוח יד בבחירי וכן הוא אומר ויען יחושע בן נון משרת משה מבחוריו / גם בתולר בניין שיחיו מנוקי מן החטא כבתולה זאת שלא טעמה טעם חטא / יונק שיהיו יי קי' דברי תורה כינוג זה שיונק חלב מדדי אמו / עם איש שיבה / אל תיקרי איש שיבה אלא איש שיבה בלמד שיהיו כולם ראויים לישב בשיבה / וכן הוא אומר הכל גבורים עושי מלחמה וכן מה נכורה עושים בני אדם ההולכים בגולה וזמר מלחמה עושים בני אדם הזקוקים בזקים ונתונים בשלש אות אלא הכל נכורים גבורי מלחמה של תורה / וכן הוא אומר ברכו יי מלאכי גבורי כח עושי דברו לשמוע בקול דברו / עושי מלחמות / שהיו נושאים ונותנים כמלחמה של תורה וכן הוא אומר / על כן יאמר בספר מלחמות יי ואומ' החרש והמסגר אלף הכל נכורים עושי מלחמה ויביאם מלך בכל גולה כבולה / חורש אחד מדבר והזל שותקין / והמסגר / הכל יושבים לפניו ולמדים הימניו / אחר שפוחת אין סוגר לקיים מה שנאמר ופתח ואין סוגר וסגר ואין פתח /

סליק פיסקא

אמרתי

אפאיהם / אמרתי כאפי איה הם / אשכיתא מאנוש זכרם / לא יהו בעולם אבל מה אעשה הם / לולי' שהיה לנו יאמר נא ישראל לולי' שהייר לנו בקום עלינו אדם רע / לא לולא ויאמר להשמידם לולא משו בחירו' לולי' כעס אויב אגור / מי גרם להם ליפרע מאילו כעס של אומות שהיה כנוס לתוך מעיהם אגור / אין אגור לא כנוס שנ' דברי אגור בן יקא / וא' ישימות עלימו וידו שאול חיים כי רעות במגורם בקרבם פ' ינכרו צרימו / בשעת צרתם של ישראל אומות העולם מנכרים אותם ועושי אותם כאילו אין מכירים אותם בעולם / וכן מצוינו שבכישקו ישראל לברוח כלפי צפון היו מסגירים אותם כענין ש' כה אמר יי על שלשה פשעי צור / ביקשו לברוח כלפי דרום היו מסגירים אותן ש' כה אמר יי על שלשה פשעי עזה / בקשו לברוח כלפי מזרח והיו מסגירי אותם שנאמר כה אמר יי על שלשה פשעי דמשק / בקשו לברוח כלפי מערב והיו מסגירי אותם שנ' משא בערב ביער בערב תלינו אורחות דדנים / ובשעת טובתם של ישראל אומות העולם מבחשים להם ועושים אותם כאילו הם אחין / וכן עשו אמר ליעקב / אחי יהי לך אשר לך / וכן חירם אמר לשלמה מה הערים האלה אשר נתת לי אחי / לא כמות שאמרו אותם השוטים הלא בחזקנו לקחנו לו קרינים / כי גמ אוכר עצות חמה / רבי יהודה דורש כלפי ישראל / רבי נחמיה דורש כלפי האומות / רבי יהודה דורש כלפי ישראל / איכרי ישראל עיצה טובה שנתנה להם / ואין עיצה אלא תורה שכלי עצה ותושייה ואין בהם תבונה אין בהם אחד שיסתכל ויאמר אבש אחד ממנו דורך מן האומות אלף ושנים רבבות / אם לא כי צורם מכרים / ר' נחמיה דורש כלפי האומות / איכדי האומות שבע מצות שנתתי להם / ואין בהם תבונה / אין בהם אחד שיסתכל ויאמר עכשיו אחד דורך ממנו אלף ושני

יניסו רבבה לימות המשיח / אחד מישראל דורך ממנו אלף ושנים רבבה / אם לא כי צורם מכרים / ומעשר בפרלום טבירה שר' דיקריון אחד אחר בן ישראל בסוס להורנו ולא הגיעו עד שלא הגיעו יצא כחש וכרך לו על עקבו אמר לו בכקשה ממך אמור לפלוגי דבר אחד לא תהיו סבורים לומר שאנו גומרים ונמסרו בידינו / אלא אם לא כי צורם מכרים ויי' הסגירים / סליק פיסקא

לך חכמוי שכל וזאת / אילו נסתכלו ישראל בדברי תורה שניתנה להם / לא שלטו בהם אומה ומלכות זכר אמרה להם כלקו עליכם על מלכות שמים / והכריעו זה את זה כיראת שמים והתנהגו זה את זה בגמילות חסדים / איכח ידרוך אחד אלף אם לא עשיתם את התורה היאך / אני עושה הבטחתם הייתם מבקשים טיהא אחד מכם דורך אלף ושנים יניסו רבבה עכשיו אחד מן האומות דורך אלף ושנים יניסו רבבה אם לא כי צורם מכרים ויי' הסגירים / איני מסגר אתכם על ידי עצמי אלא על ידי אחרים / זכר היה מעשה שהזכובים מסרו אותם ביהודר / רבי יהודה איש טיבעים אומר משל לאחד שאמר לחבירו עבד קירי אני מוכר לך / אבל אני איני כן מוכרני מיד ומסגירני מיד אתכם כשמיאם ביד טהורים ומניין שאין מסגירים אלא טמאים שנאמ' והסגיר הכהן את הנגע שבעת ימים שנית / כי לא כצורינו צורם / לא כתוקף שאתה נתן לנו את כותף להם / כשאתה נתן את התוקף הם מתנהגים עמנו במידת אכזריות / הורגים ממנו ושורפים ממנו וצוללים ממנו / ואויבנו פלילים / כבר כתבת לנו שאויב לא דן ולא מעיד שנאמ' והוא לא אויב לו יעידנו / ולא מבקש רעתו ידנינו ואתה מניתה עלינו אויבים עדים ודיינים / כי מנפן סדום נפנס / רבי יהודה דורש כלפי ישראל / ר' נחמיה דורש כלפי האומות / רבי יהודה אומר וכן מנפנה של סדום אתם או ממטעה של עמורה אתם והלא אי אתם אלא ממטע קדש שנאמר ואנכי נשעתיך שורק כולה זרע אמת / ענבימו ענבי דוש / בניו של אדם הראשון אתם שקנס עליכם מיתח ועל כל תולדותיו הבאי אחריו עד סוף כל הדורות / אשכולות מרורות למי / שהגדולים שבכם מרתן פרוסה ככם כאשכול / ואין אשכול אלא גדול שנ אין אשכול לאכול בכורה אותה בפשי / חמת תנינים ינים / שהחמרים והחשירים שבכם חמתן כתנינים / וראש פתנים אכזר / אלא שהראשונים שבכם כפתן הוה אכזרי / דבר אחד חמת תניני' ינים / המתניני' יריאי חט שבכם חמתם כתנינים / וראש פתנים אכזר / אלא שהראשונים שבכם כפתן הוה / רבי נחמיה דורש כלפי האומות בודאי מנפן של סדום אתם / וממטעה של עמורה אתם תלמידין של נחש הקדמוני אתם שהטעו את אדם ואתחוה / אשכולות מרורות למי / שהגדולים שבכם ברתם פרוסה ככם כחש ואין אשכול אלא גדול שנאמר אין אשכול לאכול / סליק פיסקא

הלא הוא כמוס עמדי' אליעזר בנו של רבי יוסי הגלילי אומר כוס שהייר כמוס וכחוסר יכול דוחה תלמוד לומר חמר / יכול שאין בו אלא חציו תלמוד לומר מלא בכס' יכול שאין הסר אפילו טיפורה אחת תלמוד לומר ויגר מוח מאותה שיפה שתו ממנה אנשי דור המבול ואנשי דור הפלגה ואנשי סדום ועמורה ופרעה וכל חילו / מיסרא וכל המונח בנכור נצר וכל חילו / סנהריב וכל אנפיו / ומאותה טיפורה סיפר

החיים ' דבר אחר כי יראה ' כשהוא רואה שאין בהם אדם שמבקש עליהם כפינחם שנאמר ויעמד פנחם ויפיל ותעצר המנפה ' דבר אחר כי יראה כי אין עוור שנאמר ואפס עצור ועוזב ואין עוור לישראל ' סליק פיסקא

ואמר אי אלהימו ' רבי יהודה דורשו כלפי ישראל ' ורבי נחמיה דורשו כלפי האומות ' רבי יהודה אומר ישראל שאומרים להם לאומות העולם הינן הפיסקים והנבונים שלכם ' סליק פיסקא

אשר חלב זכחמו יאכלו שיהו נותני להם אפסניו ועושי' להם דונאטובי ומעלי' להם קלניא יקומו ויעזרוכם יקומו ויעזרו אתכם אין כתיב כאן אלא יקומו ויעזרוכם רבי נחמיה אומר שיטום בן אשתו של אספסינוס כנגס לבינת קודשי הקדשים וגירר את הפרכות בסיף ואמר אם אלוהי הוא יבוא וימחה ' אשר חלב זכחמו יאכלו ' אמר הללו משה הישעים ואמר להם בנו לכם מזבח והעלו עליו עולות ונסכו עליו נסכים כענין שנ' את הכבש האחד תעשה בבוקר יקומו ויעזרוכם יהי עליכם סתרה ' על הכל הוא מוחל על חילול השם פורע מיד ' סליק פיסקא

ראו עתה כי אני אני הוא זאת תשובה לאומרי' אין רש' בשמים האומ' אין רשות בשמים משיבי אותו ואומ' לוי ואין אלים עמדי או שמא אין יכול לא להודי ולא להמית ' לא להרע ולא להשיב תלמוד לו אני אמית ואחייה ואומר כת אמר ' מלך ישראל נגואלו ' יצאנות אני ראשון ואני אחרון ומכלעדי אין אלים ' לא אני אמית ואחייה זה שניתן להם דמים לתחיית המתים ' אני אמית ואחייה ' תמות בפשי מות ישר ' יהי ראובן ואל ימות ' יהי ינו מיומים ' לא אני אמית ואחייה ' שמע אני מיתה באחד וחיים באחד תלמוד לומר מחצתי ואני ארפא ' כדרך שמכח ורפואה כאחד כך מיתה וחיי ' אברהם ואין מידי מציל ' אין אבות מצילים את הבנים לא אברהם מציל את ישמעאל ולא יצחק מציל את עשו ' אין לי אלא אבות שאין מצילים את הבנים ' אחים את אחים מניין ' הלא אהרן לא יפרה איש ' לא יצחק מציל את ישמעאל ולא יעקב מציל את עשו ואפילו נותני' לו כל במוקן שבעולם אין נותנים לו כופרו שנאמר אהרן לא יפרה איש ולא יתן לאלהים כופר ' ויקר פדיון נפשם חיי לעולם ' יקרה היא נפש זו שכתאדם חושא בה אין לה תשלומים ' סליק פיסקא

כו אשא אל שמים ידי ' כשבראו הקבה לא כראו כי אם כמאמר ' ולא בשכועה ' ומי גרם לו לישבע מחוסרי אמנה הם גרמו לו לישבע שנא' וישא ידו להם להפיל אותם במדבר ולהפיל ורעם בגוים ' ואברתי חי אנכי לעולם ' שלא כמדת הקבה מידת כשר ודם ' מידת כשר ודם ' הפיסק כנגס לתוך הפרסי שילאם יכול ליפרע מכל ואם לאו אין יכול ליפרע ' אבל מי שאמ' והיה העולם אינו כן ' אם אינו נפרע מן החיים נפרע מן המתים ' אם אינו נפרע בעולם הווה נפרע בעולם הבא ' סליק פיסקא

אם שנותי ברק חרבי ' כשפורענות יצאה מלפני קלרת' היא ככר ' ואעפ' כן ותאחז במשפט ידי אשיב נקם לצדי' אילו כותיים שנאם ושמעו שרי יהודה ונביני כי בני הגולה בונים הויכל וגו' ' ולמשנאי אשלים אילו המינים וכן הוא אומר והלא משנאין ' אשנא ומתקוממין אתקושט ' תכלית שנאה שנאתים לאויבים הו' לי ' סליק פיסקא

אשכיר

עתידיים לשתות כל באי העולם עד סוף כל הדורות וכן הוא אומר ועשה ' יצאנות לכל העמים בהר ההוא משתה שמנים משתה שמרים ' שמנים ממוחים מזוקקים ' יכול שמנים שיש בהן צורך תלמוד לומר שמני' מזוקקים ' שמנים שאין כלום דבר אלא פקטים ' וכן הוא אומר כוס זהב בכל ביד ' ו' ואמר כוס אחותך תשתי העמוקה והרחכרה תהיה לצחוק וללעג מרבה להכיל ' מה דרכו של זהב לאחר שנשבר יש לו רפואה כך כשתפסוק הפורענות מן האומות עתידה לחזור להם ' כשמנעת אצל ישראל מהו אומר ושתית אותה ומצית ואת חרסיה תגרמי ' מה דרכו של חרס לאחר שנשבר אין לו רפואה כך כשתפסוק הפורענות מן ישראל עתידה לחזור להם ' חתום באוצרתי ' מה אוצר זה חתום ואין מגדל פירות כך מעשיהם של רשעי' אין מגדלים פירות ' אם אמרת כן מאבדי את העולם ' וכן הוא אומ' או' לרשע רע כי נבול ידיו יעשה לו אבל מעשיהם של צדיקי' מגדלים פירות ופרי פרות וכן הוא אומר אמרו צדיק כי טוב כי פרי מעלליהם יאכלו ' לא מה אוצר זה חתום ואינו חסר כלום כך צדיקים לא נטלו כלום משלהם בעולם הזה ' ומנין שלא נטלו צדיקים כלום משלהם בעולם הזה שנא' מה רב טובך אשר צפנת ליראיך ' ומנין שלא נטלו רשעים כלום משלהם בעולם הזה שנאמר הלא הוא כמות עמדי חתום באוצרתי ' אימתי אילו ואלו נטולים למחר כשתבוא גאולה שנאמר ליגס ושלם ' סליק פיסקא

לו נקם ושלם אני בעצמי פורע מהם ואינו פורע מהם לא על ידי מלאך ולא על ידי שליח כענין שנאמר ועתה לכת' ואשלחך אל פרעתי ' ואומר ויצא מלאך ' ו' ויך במחנה אשור ' לי נקם ואשלם אין כתיב כאן אלא לי נקם ושלם ' משלם אני מעשי שעשו אבותיהם לפני בעולם הזה ' ואומר לא אחשת כי אם שלמתי ושלמתי אל חיקם ' ואומר ושלמתי ראשונה ושנייה משנה עונם וחטאתם ' לעת תמוט רגלם ' כענין שנאמר תרמסנה רגל רגלי עני פעמי דלים ' כי קרוב יום אידם ' אמר רבי יוסי אם מי שנ' בהם כי קרוב יום אידם הרי פורעניות משמשות ובאות מי שנ' בהם מרוב ימ' יפקדו על אחת כמה וכמה ' וחש עתידות לבו ' כשהמקום מביא פורעניות על האומות מרעיש עליהם את העולם שנא' יעופו כבשר חש לאכול ' ואומר האומרי' ימחר ויחיה מעשהו למען נראר ' ותקרב ותבואה ' כשהמקום מביא יסורים על ישראל אין ממתים הא כאינו צד מוסרם לארבע מלכיות שיהו משועבדים בהם ' וכן הוא אומר אל תירא כי אתך אני להושיעך ' סליק פיסקא

כי ידיו ' עמו ' כשהמקום דן את האומות שמחה היא לפניו שנאמר כי ידיו ' עמו ' וכשהמקום דן ישראל כביכול יש תהות לפניו שנא' ועל כדבריו יתנחם ואין נחמה אלא תהות שנאמר כי נבחתמי כי עשיתם ' ואומר נבחתמי כי המלכתי את שאול למלך ' כי יראה כי אולת יד ' כשדואר הכל מהלכים לפניו כשתכלה בגולה ' לא כשתייאשו מן הגאולה כשתכלה פרוטה מן הכיס שנאמר וככלות נפץ יד עם קודש תכלינה כל אלה ' לא כי יראה כי אולת יד כשהוא רואה שאין בהם אדם שמבקש עליהם רחמים כמשה שנא' ויאמר להשמידם לולי משה בחירי ' לא כי יראה כשהוא רואה שאין בהם שמבקש עליהם כאחרון שנ' ויעמד בין המתים ובין

אשכור

חיצו מדם / וכי הוא איפשר להצי' שישתכרו
בדם / אלא הריני משכר לאהר' כמה שחיצו
עושים / וחרכי תאכל בשר / וכי חיצו איפשר לחרב שתאכל
בשר / אלא הריני מאכל אחרים ממה שחרב עושה כענין
שנא' בן אדם אמור לצפור כל כנף ולכל עוף השמים הקבצו
ובאו האספו מסביב אל זכתי אשר אני וזכח / ואכלתם חלב
לשבעה / ושתיתם דם לשכרן / בשר גיבורים תאכלו ודם
נשיאי הארץ תשתו ושבעתם על שולחני חלב ודם / חרב לי'
מלאה דם הודשנר מחלב / למה כי זכח לי' בכצרה ושבה
גדול בארץ אדם / מדם חלב ושכיר / ממה שעשו כהללי
עמי / וכן הוא אומר מי יתן ראשי מים ועיני בקור דמערה
ואבכה יובם ולילה את חללי בת עמי / ושביה / ממה שעשו
בשבוי עמי / וכן הוא אומר וחיו שובים לשוכיהם / מראש
פרעות אויב / כשהמקום מביא פורענות על האומות אין
מביא עליהם שלהם אלא שלהם ושל אבותיהם מאברהם
ואילך דבר אחר מראש פרעות אויב מה ראו כל הפורעניות
ליתלות כראש של פרעה מפני שפרעה הוא היה תחילת
שיעבר ישראל / סליק פיסקא

הרינינו

גוס עבר למחר כשהמקום מביא נאולה לישר'
אומר העולם מתרגז לפני ולא זו תחילת
להם אלא שכר רגזו בקדם כענין שנאמר שמעו עמים
ירגזו / דבר אחר הרינינו גוס עמו שעתידים אומות העולם
להיות מקלסים לפני ישראל שנאמר הרינינו גוס עמו
ומניין שאף שמים וארץ שנאמר רנו שמים כי עשה יי' הריעו
תחתיות ארץ / ומניין אף הרים וגבעות שנאמר ההרים יפצחו
לפניהם ריגרו וכל עצי השדה ימחאו כף / ומניין אף אבות
ואימהות שנאמר ירנו יושבי סלע ובראש הרים יצחו / כי
דם עבדיו יקום ונקם ישיב / שתי נקמות נקם על הדם ונקם
על החכם ומניין את אומר שכל חכם שחמסו אומות העולם
את ישראל מעלה עליהם כאילו דם נקי שפכו שנאמר
וקבצתי את כל הגוים וחודרתי אל עמק יהושפט ונשפטי
עמם שם / מצרים לשמה תהיה ואדום למדבר שממה /
מחמם בני יהודה אשר שפכו דם נקי בארצם / באותה
שעה יהיה לעולם תשוב ונקיית דם לא נקייט וכפר אדמתו
עמו / מניין אתה אומ' שהריגתו של ישראל ביד אומות העולם
כפרה היא להם לעולם הבא / שנאמר מזבוח לאסף אלהים
באוגים נחלתך / שפכו דם כמים / דבר אחר וכפר אדמתו
עמו / מניין אתה אומר שירידתם של רשעים בגיהנם כפרה
היא להם לישראל בעולם הבא שנאמר ונתתי כופר מצרים
כוש וסבא מאשר יקרת בעיני נלכדת ואני אהבתיך ואתן אדני'
תחתיד / היה רבי מאיר אומר כל הושב בארץ ישראל ארץ
ישראל מכפרת עליו שנאמר העם הושב בה בשוא עון / ועון
דבר תלי בדלא תלי / כי ארצם מלאר אשם מקדוש ישראל
ועון דבר תלי בדלא תלי / ועדיין אין אנו יודעים אם פורקים
עונותיהם עליהם וואם נושאים עונותיהם עליהם כשהוא אומר
וכפר אדמתו עמו הרי פורקי עונותיהם עליהם ואין נושאים
עונותיהם עליהם / וכן היה ר' בארי אומר כל הדר בארץ ישר'
וקורא קרי' שמע שחרית וערבית ומדבר בלשון הקודש הרי
הוא בן העולם הבא / אמרת גדולה שירה שיש בה עכשיו ויש
בה לשעבר ויש בה לעתיד לבוא ויש בה לעולם הבא /
סליק שירתא

ויבוא

משיר / נאמר כאן ויבוא משה ונאמר להלן
וילך משה אי אפשר לומר וילך משה שכבר
נאמר וילך משה / ואי אפשר לומר וילך משה שכבר נאמר
ויבוא משיר / אבוד מעתה בא דיייתוס שלו והרשות
נתנה ביד אחר / וידבר משה את כל דברי השירה הזאת באזני
העם מלמד שהיה משקעם באזניהם הוא והושע בן נון / ולמד
אני צריך והלא כבר נאמר ויקרא משה להושע בן נון יהושע
ומה תלמוד לומר הוא והושע בן נון ללמד צדקו של יהושע
שומע אני שצפה דעתו עליו משנתמנה ברשות תלמוד לומר
הוא והושע בן נון / הושע בצדקו אף על פי שנתמנה פרנס
על הציבור הוא הושע בצדק / כיצא בו אתה אומר ויוסף
היה במצרים / וכי אין אנו יודעים שיוסף היה במצרים אלא
להודיע צדקו של יוסף / יוסף היה רועה את צאן אביו ואף
על פי שנקשה מלך במצרים הרי הוא בצדק / כיצא בו אתה
אומר דוד הוא הקטן וכי אין אנו יודעים שדוד הוא הקטן לא
להודיע צדקו של דוד / דוד היה רועה את צאן אביו ואף על
פי שנקשה מלך על ישראל הוא יוד בקוטנו /
סליק פיסקא

ויאמר

אלהים שימו לבבכם / צריך אדם שיהיה
עניו ורבו ואזניו מכוונים לדברי תורה /
וכן הוא אומר בן אדם ראה בעיניך וכאזניך שמעו ושים לבך
אל כל אשר אני דובר אליך / ושמת לבך לכל מבווא הבית
ולכל מוצאי המקדש / והרי דברי קל וחומר ומה בית המקדש
שנראה בעינים ונבחר ביד צריך אדם שיהיה עניו וליבו ואזניו
מכווני לדברי תורה שהם כהררים בסערה על אחת
במה וכמה / אשר תצום / אמר להם צריך אני להחזיק לכם
טובה שתקיימו את התורה אחרים אף אתם צריכי' להחזיק
טובה לבניכם שיקיימו את התורה אחרים / מעשה שבא
רכינו מלודקא ונכנס רבי יוסי ברבי יהודה ורבי אלעזר בן
יהודה יושבו לפניו אמר להם קרבו לכם צדיק אני להחזיק
טובה לבניכם שיתקיימו את התורה אחרים / אילו אין משח
גדול הוא ואילו אחר וקבילנו תורתו ולא הייתה תורתו שות
על אחת כמה וכמה לכך נאמר אשר תצום / סליק פיסקא
כי לא דבר רק הוא מכס / אין לדבר ריקם
בתורה שאם תודשנו שאין בו מתן שכר בעולם
הזה והקרן קיימת לו לעולם הבא / תדע שכן שהרי אמרו
למרי נכתב ואחות לוטן תמנע ותמנע הייתה פלגש לפי
שאברה אין אני כדאי שאהיה לו לאשה אחיה לו לפילגש וכל
כך / למה להודיע שכוון של אברהם אבינו שהיו מלכים
ושולטנים מתאוס לידבק בו והרי דברים קל וחומר ומר
עשו שאין בידו אלא מצוה אחת שכיבר את אביו היו מלכים
ושולטנים מתאוס לידבק בו על אחת כמה וכמה שהיו רצים
לידבק ביעקב הצדיק שקיים את כל התורה כולה שנאמר
ויעקב איש תם / וכדבר הזה תאריכו ימי / זה אחד מן הדברי'
שהעושה אותם אוכל פירותיהם בעולם הזה ואריכות ימים
לעולם הבא / ומפורש כן בתלמוד תורה / וכיבוד אב ואם
מניין תלמוד לומר כבוד את אביך ואת אמך למען אריכות
ימך / בשילוח הקן מניין תלמוד לומר שלח תשלח את האם
ואת הבנים תקח לך למען יישב לך והארכת ימים / בהבאת
שלום מניין / וכל בניך למודי יי' ורב שלום בניך /
סליק פיסקא

הדרב

י' אל משה בעצם היום הזה / בשלשה מקומות
נאמר בעצם היום הזה / נאמר בנח בעצם היום
הזה / לפי שהיו דורו אומרים כך וכך אנו מרגישים בו אין אנו
מניחים אותו / ולא עוד אלא אנו נוטלים כשילים וקרדומות
ומבקעים את התיבה אם המקום הריני מכניסו לתיבה בחצי
היום וכל מי שיש בו כוח לימחות יבוא וימחה / ומה ראה לומר
במצרים בעצם היום לפי שהיו מצריים אומרים מכך ובכך
אם אנו מרגישים בהם אין אנו מניחים אותם / ולא עוד אלא
נוטלים סייפים וחרבות ואנו הורגים בהם / אם המקום הריני
מוציאם בחצי היום וכל מי שיש בו כוח לימחות יבוא וימחה /
ומה ראה לומר כאן בעצם היום הזה לפי שהיו ישראל אומ'
מכך ומכך אם אנו מרגישים בו אין אנו מניחים אותו אדם
שהוציאנו במצרים וקרע לנו את הים והוריד לנו את התורה
והוריד לנו את המן והגזינו לנו את השליו ועשה לנו ניסים
ונכורות אין אנו מניחים אותו / אמר המקום הריני מכניסו
למערערה בחצי היום וכל מי שיש בו כוח יבוא וימחה / לכן נאמר
בעצם היום הזה לאמר / סליק פיסקא

עלה

אל הר העברים הזה עליה היא לך ואינה ירידה /
הר העברי / שהוא קריארכע שמות הר העברים
הר נבו / הר החר / ראש הפסנה / ולמה קורים אותו הר נבו
סנקברו שלשה בתיים / הללו שמות לא מידי עבירה זח
משה אהרן ומרים / אשר בארץ מואב / אשר על פני יריחו /
רבי אליעזר אומ' באצקעו היה מראה משטרו לבישה והראו
את כל ארץ ישראל עד כאן תחובו של אפרים עד כאן תחובו
של בנימין / רבי יהושע אומר משה בעצמו הוא ראה אותה
כיצד נתן כוח בעיניו של משה וראה מסוף העולם ועד סופו /
סליק פיסקא

ומת

בהר אשר אתה עולה שמה / אמר לפניו רבנו
של עולם / למה אני מת לא טוב שיאמרו טוב
משה מבראה מטוב משה משמער / לא טוב שיאמרו זה
משה שהוציאנו במצרים וקרע לנו את הים והוריד לנו את
התורה והגזינו לנו את השליו ועשה לנו ניסים ונכורות
קשיאמרו כך וכך עשה כך וכך אמר / אמר לו בלך משר
נזירה היא מלפני שוה בכל אדם שנאמר וזאת התורה אדם
כי ימות באהל / ואומר ואת תורת האדם י' אלהים / אמר

מלאכי השרת לפני הקדוש ברוך הוא רכוננו של עולם למה
בת אדם הראשון אמר להם שלא עשה פיקודי והרי משה
עשה פיקודי / אמר להם נזירה היא מלפני שוה בכל אדם
שנאמר וזאת התורה אדם כי ימות / והאסף אל עמיו / אצל
אברהם יצחק ויעקב אבותיך / אצל קרת ועמרם אבותיך / אצל
אהרן ומרים אחיך / כאשר מת אהרן אחיך / מיתה שחברת
לה מהיכן חומר משר ביותו של אהרן בשעה שאמר לו
המקום קח את אהרן ואת אלעזר בנו והפשט אהרן את בגדיו /
הפשיטו בגדיו / כהונה והליבשו לאלעזר וכן שינו וכן שלישי
אמר לו היכנס למערערה ונכנס / עלה למיטה ועלה / פשוט
ידיך ופשוט / פשוט רגליך ופשוט / קמץ פיך וקמץ / עצום
עיניך / ועצם / כאותה שעה אמר משה אשרי מי שמת במיתה
זו לכן נאמר כאשר מת אהרן אחיך מיתה שחברת לה /
סליק פיסקא

על

אשר מעלה שבי / אתם גרמתם למעול כי על
אשר לא קדשתם אותי / כאשר מריתם פי אתם
גרמתם למרות את פי אמר לו הקדוש ברוך הוא משר לא
אמרתי לך מה זה בידך / השליכהו ארצה והשליכתו בידך /
ומה אותות שבידך לא עיכבתה דבר הקל היה לך לעכבו /
ומניין שלא נפטר מן העולם עד שצורה לו הקדוש ברוך
הוא בכנפיו שנאמר לכן לא תביאו את הקהל הזה /
סליק פיסקא

כי

בנגד תראה את הארץ ושמה לא תבוא / נאמר
כאן ושמה לא תבוא / ונאמר להלן ושמה לא
תעבור / אי איפשר לומר ושמה לא תעבור / שהרי כבר נאמר
ושמה לא תבוא / ואי אפשר לומר ושמה לא תבוא שהרי
כבר נאמר ושמה לא תעבור ומה תלמוד לומר ושמה
לא תבוא ושמה לא תעבור אמר משה לפני הקד'
ברוך הוא / אם איני נכנס בה מלך אכנס בה
הדיוט / ואם איני נכנס בה חי איכנס בה
מת / אמר לו הקדוש ברוך הוא ושמה
לא תבוא ושמה לא תעבור
לא מלך ולא הדיוט
ולא חי ולא
מת

סליק פיסקא וסליק סידרא